

3DE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 18 APRIL 1967

(Bijeenroepingsuur 13.00)

Ingekomen: een bericht van mevrouw A. Suurhoff-Voorzanger, houdende mededeling van het overlijden van haar echtgenoot, de heer J. G. Suurhoff. — Toespraken van de Voorzitter en van de Minister-President naar aanleiding van het overlijden van de heer Suurhoff. — Ingekomen stukken. — Benoeming van en verslag uitgebracht door de commissie tot onderzoek van de geloofsbriefen, met bijbehorende stukken, van de nieuwbenoemde leden der Kamer mejuffrouw mr. E. H. Haars en de heren R. van den Bergh, dr. A. Veerman en H. Wiegel. — Beëdiging en toelating van mejuffrouw Haars en de heren Van den Bergh, Veerman en Wiegel. — Ingekomen stukken. — Regeringsverklaring. — Regeling van de werkzaamheden. — Ingekomen stukken.

Voorzitter: de heer Van Thiel

Tegenwoordig zijn 142 leden, te weten:

de heren Aalberse, Aantjes, Aarden, Abma, Albering, Andriessen, Assmann, Bakker, Van Beek, Van Bennekom, Berg, Van den Bergh, Berkhouwer, Biesheuvel, Bode, Boersma, Boertien, Boot, Bos, Van de Brake, mevrouw Brautigam, de heren Brouwer, Van Buel, Cornelissen, Daams, Diepenhorst, Van Dis, Van den Doel, Van Doorn, Dusarduijn, Van Dijk, Dijkstra, Egas, Engelbertink, Engels, Fiévez, Franssen, Geelkerken, Geertsema, Van der Gevel, De Goede, Goedhart, mejuffrouw Goudsmit, de heer Goudzwaard, mevrouw Groen-smit-van der Kallen, mejuffrouw Haars, de heer Harmsen, mevrouw Heroma-Meilink, de heren Van den Heuvel, Hoekstra, Hogendorp, Hutschemaekers, Imkamp, Janssen, Joekes, Jongeling, mejuffrouw Kessel, de heren Kieft, Kikkert, Kleisterlee, Koekoek, Van Koeverden, mejuffrouw Kok, de heren Koning, De Koster, Koudijs, Kremer, Kronenburg, Krosse, Laan, Lamberts, Lankhorst, mejuffrouw Van Leeuwen, de heren Leffertstra, Van der Lek, Lems, Van Lier, Maenen, Masman, Van der Mei, Mellema, De Meijer, Van Mierlo, Mommersteeg, Nederhorst, Nelissen, Notenboom, Nuijens, Nypels, Oele, Peschar, Van der Peijl, Peijnenburg, C. J. van der Ploeg, S. van der Ploeg, Porthéine, Posthumus, Rietkerk, Roemers, Van Rossum, Ruygers, Van Schaik, Schakel, Van het Schip, Schmelzer, Scholten, Schuring, mevrouw Singer-Dekker, de heer Van der Sluis, mevrouw Van Someren-Downer, de heren Van der Spek, Van der Stoel, Tans, Van Thiel, Van Thijn, Tilanus, Tolman, Toxopeus, Tuijnman, Den Uyl, mevrouw Veder-Smit, de heren Veerman, Verlaan, Visser, Vondeling, Vonhoff, Voogd, De Vreeze, Vrolijk, Walburg, Westerhout, Westerterp, Weijters, Wiebenga, Wiegel, Wieldraaijer, Wierenga, Willems, Wolff, jonkvrouw Wittewaall van Stoetwegen, de heren Zegeerig Hadders, Zijlstra,

en de heren De Jong, Minister-President, Minister van Algemene Zaken, Witteveen, Vice-Minister-President, Minister van Financiën, Bakker, Vice-Minister-President, Minister van Verkeer en Waterstaat, Luns, Minister van Buitenlandse Zaken, Polak, Minister van Justitie, Beernink, Minister van Binnenlandse Zaken, Veringa, Minister van Onderwijs en Wetenschappen, Den Toom, Minister van Defensie, Schut, Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, De Block, Minister van Economische Zaken, Roolvink, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mejuffrouw Klompé, Minis-

Voorzitter

ter van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, de heren Udink, Minister zonder Portefeuille, Grosheide, Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, Van Es, Staatssecretaris van Defensie, Haex, Staatssecretaris van Defensie, Keyzer, Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Van Son, Staatssecretaris van Economische Zaken, en Kruisinga, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat is ingekomen:

1°. een bericht van mevrouw A. Suurhoff-Voorzanger, houdende mededeling van het overlijden van haar echtgenoot, de heer J. G. Suurhoff.

Geachte medeleden!

Het tempo, waarin wij leven en de problemen die onze aandacht vragen, doen snel vreugde en leed vergeten. Toch is het mij een behoefte in deze eerste vergadering na de politieke rustpauze, tijdens welke onze Kamer geruime tijd niet meer bijeenkwam, te herdenken ons overleden medelid J. G. Suurhoff.

In mijn afscheidswoord tot de oude Kamer herinnerde ik eraan, dat in de Kamer-nieuwe-samenstelling nog slechts twee leden zouden zitting hebben, die daarvan ook reeds in de vooroorlogse periode deel uitmaakten. Ik doelde daarbij mede op de herverkiezing van Suurhoff, die reeds in 1939 lid van onze Kamer werd. Allen, die Suurhoff tijdens zijn laatste Ministerschap en nadien hebben ontmoet, zullen — met mij — bange voorvoelens hebben gehad over het verloop van de ziekte, waaraan hij sinds enige tijd leed.

Het heeft helaas niet zo mogen zijn, dat wij hem opnieuw als een van de onzen mochten begroeten. Zijn heengaan vormt een groot verlies, want aan mensen van het type-Suurhoff heeft ons Parlement grote behoefte. Zijn activiteiten in vakbeweging en politiek — en die laatste in partij, parlement en Regering — hadden hem gemaakt tot een van onze prominente politici.

Ikzelf had het grote voorrecht hem van zeer nabij mee te maken en met hem te mogen samenwerken in zeer verschillende, ook moeilijke, omstandigheden. Ik durf daarom hier openlijk getuigen van de grote persoonlijkheid van Suurhoff, die werd gekenmerkt door gezond verstand, analytisch vermogen, vastberadenheid en — voor wie hem wat beter kende — gevoel voor humor. Deze eigenschappen maakten hem zo uiterst geschikt voor het bekleden van functies, die een grote bestuurskracht vereisen. Die kracht heeft hij dan ook ten volle getoond, onder meer als tweede voorzitter van het N.V.V., als voorzitter van de Partij van de Arbeid, als Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en tenslotte als Minister van Verkeer en Waterstaat. Daarna verlangde hij nog weer zijn land en volk te dienen als lid van deze Kamer. Alle functies heeft hij vervuld met de volle inzet van zijn persoon, niet altijd even gemakkelijk, maar met een eerlijk, afgewogen en onafhankelijk oordeel. Het moet voor hem een grote voldoening zijn geweest, dat aan de totstandkoming van de Algemene Ouderdomswet voor altijd zijn naam verbonden werd.

Misschien ging zijn voorliefde meer uit naar zelf leiding geven dan naar het controleren van eens anders beleid. Toch zorgden zijn kunde en ervaring — in zovele functies opgedaan — ook in onze Kamer voor een altijd waardevolle inbreng. Zijn opvattingen bracht hij soms fel en bewogen naar voren, maar waar aan deze felheid en bewogenheid een groot idealisme ten grondslag lag, was het altijd boeiend naar hem te luisteren. Met Suurhoff is een markant man, een goed parlementariër, uit ons midden heengegaan.

Wij wensen zijn vrouw en zijn kinderen — die met de loopbaan van hun man en vader zo intens hebben meegeleefd — sterkte toe bij het dragen van dit vooral voor hen zo zware verlies.

Ons land zal steeds in dankbaarheid aan deze sociaal bewogen man terugdenken.

Hij ruste in vrede.

Minister De Jong e. a.

De heer **De Jong**, Minister-President, Minister van Algemene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne sluit ik mij namens de Regering aan bij de woorden, die u ter nagedachtenis van de heer Suurhoff hebt gesproken. Gedurende vele jaren is de heer Suurhoff een zeer bekwaam en toegewijd lid van deze Kamer geweest. Nog belangrijker waren zijn ministerschappen; eerst als Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid in de laatste kabinetten-Drees en nog kort geleden als Minister van Verkeer en Waterstaat in het kabinet-Cals. In zijn eerste ministersperiode heeft hij voor zijn vruchtbaar en evenwichtig beleid als minister alom grote waardering verworven. In zijn laatste ministersperiode heeft hij wederom zijn gehele persoon ingezet bij het aanpakken van de vele vraagstukken, waarvoor een minister van Verkeer en Waterstaat in deze tijd staat. Ofschoon hij al spoedig werd gehinderd door een ernstige aandoening, hebben wij met ontzag en bewondering kunnen zien hoe hij zich tot het laatste toe met volle overgave aan zijn werk heeft gewijd in het belang van land en volk. Persoonlijk herdenk ik de heer Suurhoff als een hartelijke collega en als een bijzonder capabele ambtgenoot met een gaaf karakter, wiens heengaan een zeer groot verlies betekent voor zijn gezin, voor zijn partij en voor het gehele land.

De aanwezigen nemen gedurende enige ogenblikken stilte in acht.

De Voorzitter: Voorts zijn ingekomen:

2°. een bericht van verhindering tot bijwoning der vergadering van de heer Wierda, wegens bijwoning van een vergadering van het „Standing Committee” der Noordatlantische Assemblee, ook de volgende dagen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen;

3°. afschriften van de volgende Koninklijke besluiten:

een, dd. 5 april 1967, nr. 1, waarbij:

a. op de meest eervolle wijze ontslag wordt verleend met ingang van 5 april 1967 aan prof. dr. J. Zijlstra als Minister-President, als Minister van Algemene Zaken en als Minister van Financiën, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem aan de Koningin en het Koninkrijk be-
wezen;

b. het aangeboden ontslag van de heer P. J. S. de Jong, Minister van Defensie, niet wordt aanvaard;

c. de heer P. J. S. de Jong met ingang van 5 april 1967 op de meest eervolle wijze wordt ontheven van het beheer van het Departement van Defensie en hem wordt opgedragen het beheer van het Departement van Algemene Zaken;

d. met ingang van 5 april 1967 wordt benoemd tot Minister-President: de heer P. J. S. de Jong, Minister van Algemene Zaken;

een, dd. 5 april 1967, nr. 2, waarbij op de meest eervolle wijze ontslag wordt verleend, met ingang van 5 april 1967, aan:

dr. J. E. de Quay als Vice-Minister-President, Minister van Verkeer en Waterstaat;

mr. B. W. Biesheuvel als Vice-Minister-President, Minister van Landbouw en Visserij;

mr. A. A. M. Struycken als Minister van Justitie;

prof. mr. P. J. Verdam als Minister van Binnenlandse Zaken;

prof. dr. I. A. Diepenhorst als Minister van Onderwijs en Wetenschappen;

ir. H. B. J. Witte als Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

Voorzitter

dr. G. M. J. Veldkamp als Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

mr. Th. H. Bot als Minister zonder Portefeuille;

mr. L. de Block als Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en als Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat;

de heer G. H. J. M. Peijnenburg als Staatssecretaris van Defensie;

de heer H. Schaper als Staatssecretaris van Defensie;

drs. L. J. M. van Son als Staatssecretaris van Economische Zaken;

dr. A. J. H. Bartels als Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

dr. J. F. G. M. de Meijer als Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, door hen aan de Koningin en het Koninkrijk be-
wezen;

een, dd. 5 april 1967, nr. 3, waarbij:

a. geen ontslag wordt verleend aan de Ministers:

mr. J. M. A. H. Luns,

drs. J. A. Bakker en

mejuffrouw dr. M. A. M. Klompé,
met dien verstande, dat

mr. J. M. A. H. Luns belast blijft met de leiding van het Departement van Buitenlandse Zaken;

drs. J. A. Bakker op de meest eervolle wijze wordt ontheven van de leiding van het Departement van Economische Zaken en wordt belast met de leiding van het Departement van Verkeer en Waterstaat;

mejuffrouw dr. M. A. M. Klompé belast blijft met de leiding van het Departement van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk;

b. geen ontslag wordt verleend aan de Staatssecretarissen:

mr. J. H. Grosheide en

de heer A. van Es;

c. benoemd worden tot Minister:

prof. mr. C. H. F. Polak, belast met de leiding van het Departement van Justitie;

mr. H. K. J. Beernink, belast met de leiding van het Departement van Binnenlandse Zaken;

prof. dr. G. H. Veringa, belast met de leiding van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen;

prof. dr. H. J. Witteveen, belast met de leiding van het Departement van Financiën;

de heer W. den Toom, belast met de leiding van het Departement van Defensie;

ir. W. F. Schut, belast met de leiding van het Departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

mr. L. de Block, belast met de leiding van het Departement van Economische Zaken;

ir. P. J. Lardinois, belast met de leiding van het Departement van Landbouw en Visserij;

de heer B. Roolvink, belast met de leiding van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

drs. B. J. Udink, belast als Minister zonder Portefeuille met de aangelegenheden betreffende de hulp aan ontwikkelingslanden;

d. de Minister van Financiën prof. dr. H. J. Witteveen wordt benoemd tot Vice-Minister-President;

e. de Minister van Verkeer en Waterstaat drs. J. A. Bakker wordt benoemd tot Vice-Minister-President en wordt belast met de taak, zoals omschreven in het Besluit van 18 augustus 1959, nr. 9, zoals nader gewijzigd.

Deze stukken worden voor kennisgeving aangenomen;

Voorzitter

4°. zeven brieven, van mejuffrouw drs. M. A. M. Klompé en de heren mr. J. M. A. H. Luns, prof. dr. H. J. Witteveen, mr. H. K. J. Beernink, B. Roolvink, P. J. S. de Jong en ir. P. J. Lardinois, houdende mededeling, dat zij hebben opgehouden lid der Kamer te zijn.

Van de inhoud van deze brieven is door mij mededeling gedaan aan de Minister van Binnenlandse Zaken en aan de voorzitter van het Centraal Stembureau;

5°. tien brieven van de voorzitter van het Centraal Stembureau, te weten:

een, gedagtekend 16 maart 1967, ten geleide van een afschrift van een besluit van die datum, waarbij in de vacature, ontstaan door het overlijden van de heer J. G. Suurhoff, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer de heer R. van den Bergh, te Amsterdam;

een, gedagtekend 6 april 1967, ten geleide van een afschrift van zijn besluit van die datum, waarbij in de vacature, ontstaan door het ontslag nemen van mejuffrouw M. A. M. Klompé, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer mejuffrouw J. Th. W. M. Balfoort, te Nijmegen;

een, gedagtekend 11 april 1967, ten geleide van een afschrift van zijn besluit van die dag, waarbij in de vacature, ontstaan door het ontslag nemen van P. J. Lardinois, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer de heer K. J. van Laak, te Waalwijk;

een, gedagtekend 11 april 1967, houdende mededeling, dat de heer R. van den Bergh, te Amsterdam, heeft bericht, dat hij zijn benoeming aanneemt;

een, gedagtekend 12 april 1967, ten geleide van een afschrift van zijn besluit van die dag, waarbij in de vacature, ontstaan door het ontslag nemen van de heer B. Roolvink, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer de heer dr. A. Veerman, te Rijswijk (Z.H.);

een, gedagtekend 12 april 1967, ten geleide van een afschrift van zijn besluit van die dag, waarbij in de vacature, ontstaan door het ontslag nemen van de heer Beernink, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer mejuffrouw mr. E. A. Haars, te Breukelen;

een, gedagtekend 12 april 1967, ten geleide van een afschrift van zijn besluit van die dag, waarbij in de vacature, ontstaan door het ontslag nemen van de heer H. J. Witteveen, wordt benoemd verklaard tot lid van de Tweede Kamer de heer H. Wiegel, te Amsterdam;

een, gedagtekend 13 april 1967, houdende mededeling, dat de heer A. Veerman, te Rijswijk (Z.H.), heeft bericht, dat hij zijn benoeming aanneemt;

een, gedagtekend 13 april 1967, houdende mededeling, dat mejuffrouw mr. E. A. Haars, te Breukelen, heeft bericht, dat zij haar benoeming aanneemt;

een, gedagtekend 13 april 1967, houdende mededeling, dat de heer H. Wiegel heeft bericht, dat hij zijn benoeming aanneemt.

Deze brieven zullen worden gesteld in handen van de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven;

6°. de geloofsbrieven, met bijbehorende stukken, van de nieuwbenoemde leden der Kamer mejuffrouw mr. E. A. Haars en de heren mr. R. van den Bergh, dr. A. Veerman en H. Wiegel.

Deze stukken zullen worden gesteld in handen van de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven.

De **Voorzitter**: Het is mij gebleken, dat de leden van deze commissie reeds tevoren kennis hebben genomen van de in haar handen gestelde stukken en dat de commissie gereed is haar rapport uit te brengen.

Ik geef het woord aan de heer Geertsema tot het uitbrengen van verslag namens de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven.

De heer **Geertsema**, voorzitter der commissie: In handen van de commissie zijn gesteld tien brieven van de voorzitter van het Centraal Stembureau. De Voorzitter heeft zojuist mededeling gedaan van het inkomen van deze brieven.

Volgens de in handen van de commissie gestelde besluiten van de voorzitter van het Centraal Stembureau van 16 maart, 6, 11 en 12 april zijn de heren R. van den Bergh en A. Veerman, mejuffrouw E. A. Haars en de heer H. Wiegel benoemd verklaard tot lid van de Kamer met inachtneming van de volgorde, vastgesteld overeenkomstig artikel N 19 van de Kieswet. Deze rangschikking is opgenomen in het besluit van het Centraal Stembureau, voorkomende in het bijvoegsel van de Nederlandse Staatscourant van 22 februari 1967. Hieruit is gebleken, dat de heren Van den Bergh en Veerman, mejuffrouw Haars en de heer Wiegel terecht benoemd verklaard zijn.

Uit de bij de geloofsbrieven van de heren Van den Bergh en Veerman, mejuffrouw Haars en de heer Wiegel gevoegde uittreksels uit respectievelijk de Burgerlijke Stand en het Bevolkingsregister blijkt, dat zij de vereiste leeftijd hebben bereikt, voorts, dat zij geen betrekkingen bekleden, welke onverenigbaar zijn met het lidmaatschap der Kamer, terwijl aan de commissie ten aanzien van hen niet van enige omstandigheid is gebleken, welke hun Nederlanderschap in twijfel zou moeten doen trekken, noch van enige andere omstandigheid, ten gevolge waarvan zij op grond van artikel 94 der Grondwet van de verkiesbaarheid zouden zijn ontzet.

De commissie heeft derhalve de eer voor te stellen als lid der Kamer toe te laten de heren Van den Bergh, Veerman, mejuffrouw Haars en de heer Wiegel, nadat zij de voorgeschreven eden (verklaring en beloften) zullen hebben afgelegd.

De **Voorzitter**: Ik bedank, namens de Kamer, de commissie voor het volbrengen van haar taak.

Overeenkomstig het voorstel der commissie stel ik voor, mejuffrouw mr. E. A. Haars en de heren mr. R. van den Bergh, dr. A. Veerman en H. Wiegel toe te laten als lid der Kamer, nadat zij de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven eden (verklaring en beloften) zullen hebben afgelegd.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Mejuffrouw Haars en de heren Van den Bergh, Veerman en Wiegel zijn in het gebouw der Kamer verschenen, ten einde de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven eden (verklaring en beloften) af te leggen;

Ik verzoek de heer griffier hen binnen te leiden.

Nadat mejuffrouw E. A. Haars en de heren R. van den Bergh, A. Veerman en H. Wiegel door de griffier zijn binnengeleid, leggen mejuffrouw Haars en de heer Veerman in handen van de Voorzitter de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven eden af, terwijl de heren Van den Bergh en Wiegel in handen van de Voorzitter de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven verklaring en beloften afleggen.

De **Voorzitter**: Ik wens mejuffrouw Haars en de heren Van den Bergh, Veerman en Wiegel geluk met hun benoeming en verzoek hen in ons midden plaats te nemen.

Ik stel aan de Kamer voor, te besluiten de lijst van de overige ingekomen stukken op de tafel van de griffier neder te leggen ter inzage van de leden en aan het einde van deze vergadering omtrent de door mij ter zake gedane voorstellen te beslissen.

Daartoe wordt besloten.

Voorzitter e.a.

De Voorzitter: De heer Minister-President verzoekt mij, mede te delen dat minister Witteveen vanuit München per vliegtuig op weg is naar de Kamer. Hij kan hier ieder ogenblik arriveren.

Minister Lardinois heeft mij medegedeeld, dat hij wegens het bijwonen van een ministersconferentie te Brussel niet in deze vergadering aanwezig kan zijn.

Ik geef thans het woord aan de heer Minister-President voor het afleggen van een verklaring.

Minister-President **De Jong**: Mijnheer de Voorzitter!

Namens het kabinet stel ik er prijs op allereerst een woord van dank te spreken tot onze voorgangers. Het overgangskabinet-Zijlstra heeft in een korte periode belangrijk werk verricht. Al was het voorbereiden van de verkiezingen de voornaamste opdracht, daarnaast zijn vele besluiten genomen, die in het landsbelang noodzakelijk waren. Dat ik hier de oud-minister-president Prof. Zijlstra met name noem, doet in geen enkel opzicht afbreuk aan de grote waardering, die wij hebben voor het vele dat door de andere bewindslieden werd tot stand gebracht. Ik memoreer in het bijzonder het werk van de ministers, die vele jaren hun ambt met bekwaamheid hebben uitgeoefend. De heer Zijlstra heeft recht op onze dank voor de wijze waarop hij leiding heeft gegeven aan het kabinet, dat reeds veel heeft gedaan om te komen tot het herstel van het economisch evenwicht in ons land. Hij heeft bovendien na de verkiezingen als informateur de basis gelegd voor het beleid van dit kabinet.

Ik kom dan tot de geschiedenis van de kabinetsformatie. Ik acht het overbodig alle reeds bekende gegevens betreffende de fasen, waarin de formatie zich heeft voltrokken, op te sommen. Zo dadelijk wordt u een boekje ter hand gesteld waarin u aantreft, behalve de tekst van deze regeringsverklaring, de reeds eerder openbaar gemaakte bescheiden en de „Hoofdpijnen van een beknopt regeringsprogramma” van Prof. Zijlstra.

Voor de laatste fase van de formatie acht ik mij direct verantwoordelijk. Mijn verantwoordelijkheid omvat ook hetgeen ik uit de voorafgaande fasen van de formatie als basis voor dit kabinet heb aanvaard.

Op dinsdag 21 maart j.l. gaf Hare Majesteit de Koningin mij opdracht „een kabinet te vormen dat zal mogen rekenen op een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging”.

Na eerst de stukken uit de voorafgaande fasen te hebben bestudeerd, heb ik oriënterende besprekingen gevoerd met de vertegenwoordigers in ons land van Suriname en de Nederlandse Antillen, met de vier fractievoorzitters van wie geestverwanten in dit kabinet zijn opgenomen en met minister Zijlstra als demissionair minister van Financiën over de algemene financiële toestand van ons land en de vooruitzichten voor 1968.

Voor wat het programma betreft heb ik mij gebaseerd op de „Hoofdpijnen van een beknopt regeringsprogramma”, dat in overeenstemming met de fractievoorzitters van de Katholieke Volkspartij, de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, de Anti-Revolutionaire Partij en de Christelijk-Historische Unie door Prof. Zijlstra, als informateur, op 4 maart j.l. gereed was gemaakt. Deze hoofdpijnen zijn de grondslag van het programma van dit kabinet.

Bij de samenstelling van het kabinet ben ik uitgegaan van de formule 6 : 3 : 3 : 2. Tijdens de formatie heb ik overwogen nog een minister in het kabinet op te nemen die als vice-minister-president belast zou worden met de zaken betreffende de samenwerking met de andere Rijksdelen, alsmede met de zorg voor de grondwetswijziging en de problematiek rond het kiesstelsel. Later ben ik hierop teruggekomen.

Nadat ik mij had verzekerd van de instemming van de voornoemde fractievoorzitters met het basisprogramma en de verdeelsleutel van de portefeuilles, heb ik mij gezet aan het

Minister De Jong

kiezen van de toekomstige bewindslieden. Ik heb daarbij gezocht naar kandidaten die de steun van hun geestverwante fractievoorzitters zouden hebben.

Op dinsdag 4 april kon ik de Koningin mededelen, dat ik de opdracht aanvaardde. Op de middag van diezelfde dag werd de constituerende vergadering gehouden. Op woensdag 5 april werden de nieuwe ministers door de Koningin beëdigd en vond 's middags de overdracht van de portefeuilles plaats.

Het kabinet dat thans voor de Kamer treedt, acht zich een parlementair kabinet, dat op een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging meent te mogen rekenen. Zijn program is vastgesteld in overeenstemming met de fractievoorzitters van de partijen met geestverwanten in het kabinet; zijn samenstelling is tot stand gekomen na overleg met die fractievoorzitters.

Naar onze mening verwacht het Nederlandse volk dat parlement en Regering in onderlinge, vruchtbare samenwerking ononderbroken de komende vier jaren het belang van het land behartigen.

Het kabinet verklaart zich van zijn kant daartoe gaarne bereid.

Ik sluit hiermede mijn persoonlijke inbreng voor deze regeringsverklaring af en kom tot de uiteenzetting van het beleid, dat wij voor gezamenlijke verantwoordelijkheid willen voeren.

Het kabinet heeft nog niet de gelegenheid gehad voor een alomvattende gedachtenwisseling. Deze omstandigheid drukt haar stempel op de regeringsverklaring die ik heden voor u afleg.

Ten aanzien van de financieel-economische problematiek heeft het kabinet, dank zij het voorbereidend werk van Prof. Zijlstra, zich reeds voldoende kunnen oriënteren. Daardoor is het mogelijk u de grenzen aan te geven waarbinnen het uitgavenbeleid zich in de eerstkomende tijd zal moeten bewegen. Het beraad over de verdeling van de financiële ruimte verkeert echter nog in het beginstadium. Dit heeft tot gevolg, dat onze voornemens op verscheidene beleidsterreinen thans nog niet voldoende kunnen worden geconcretiseerd. Het kabinet heeft evenwel gemeend zich door deze omstandigheid niet te moeten laten weerhouden om de geestelijke achtergrond van waaruit het de veelomvattende hedendaagse problematiek benadert, kenbaar te maken. Het is zich ervan bewust, dat wat heden nog niet meer kan zijn dan een beginselverklaring, straks door de Staten-Generaal zal worden getoetst aan het beleidsprogramma, dat op de derde dinsdag van september — in Troonrede, Miljoenennota en overige begrotingsstukken — meer in onderdelen zal worden ontvouwd.

Een van de belangrijkste vragen waarvoor wij staan, is hoe de stijging van de welvaart moet worden aangewend. Door de snelle groei van de welvaart wordt de behoefte versterkt om tal van gemeenschappelijke voorzieningen krachtig uit te breiden. Daar staat echter tegenover, dat de individuele burger eigen verantwoordelijkheid en eigen ontplooiing wil belevan in het naar vrije keuze besteden van een groter inkomen. Het kabinet heeft gekozen voor een begrotingspolitiek, waarbij de ruimte voor de overheidsuitgaven — in de eerste jaren — geleidelijk wat sterker wordt vergroot dan overeenkomt met het nationale inkomen, maar waarbij deze anderszins toch aan duidelijke grenzen wordt gebonden. Zulk een begrotingspolitiek is een onmisbare voorwaarde voor het evenwichtsherstel in onze economie en als basis voor een verdere welvaartsstijging.

Het zijn echter niet de financieel-economische problemen alleen die ons volksleven beroeren. Wij leven immers in een wereld die zich in een proces van snelle veranderingen bevindt. Op het internationale vlak kreeg een groot aantal landen in korte tijd zelfstandigheid. Het karakter van het gesprek tussen de volkeren is daardoor veranderd. De grote spanningen tussen Oost en West die na de oorlog zo lang zijn blijven voortbestaan, nemen enigszins af. Steeds scherper wordt het bewustzijn van onaantvaardbare verschillen in de levensomstandigheden van de ontwikkelingslanden en de meer ontwikkelde

Minister De Jong

landen. Steeds minder wordt aanvaard, dat door oorlogsgeweld, waar ook ter wereld, mensen het slachtoffer worden.

Ook in onze eigen samenleving is veel in beweging. Er heerst onvrede, onbehagen en onzekerheid bij zeer veel mensen; onrust over het functioneren van onze democratie; onrust in onze jonge generatie die voor het overgrote deel vol idealen is en die wil meebouwen aan een nieuwe samenleving; onrust bij anderen over het feit, dat veel van onze traditionele waarden steeds minder als vanzelfsprekend worden aanvaard.

Terwijl de gevoelens van onbehagen, die zich op verschillende terreinen en bij verschillende groepen manifesteren, in hun oorzaken nog onvoldoende zijn doordacht, wordt de gehele bevolking direct met deze gevoelens in aanraking gebracht door de moderne communicatiemiddelen.

Klaarblijkelijk is het organisatiepatroon van onze samenleving onvoldoende aangepast aan de wensen en behoeften van de bevolking. Het zoeken naar nieuwe structuren enerzijds en de weerstand daartegen van andere zijde verscherpen de tegenstellingen. Gezamenlijk staan wij voor de opdracht ons actief op de gewenste structurele vernieuwingen te bezinnen. De overheid heeft bij het proces dat tot nieuwe integratie moet leiden, een beperkte maar geenszins te verwaarlozen taak. De Regering denkt daarbij o.a. aan herzieningen op staatkundig gebied, de structuur en rechtsvorm van de onderneming en de verdere democratisering van het onderwijs. In het algemeen zal het regeringsbeleid erop gericht zijn de voorwaarden te scheppen voor zodanige vernieuwingen in onze samenleving, dat daarin de geestelijke en culturele waarden van onze tijd op harmonische wijze worden verwerkt.

Mijnheer de Voorzitter,

Bij de behandeling van het regeringsbeleid in zijn onderdelen zou ik willen beginnen met de sociaal-economische paragraaf en daarbij in het bijzonder aandacht willen besteden aan het te voeren begrotingsbeleid. Ik stel mij voor vervolgens in te gaan op de specifieke maatschappelijke en staatkundige vraagstukken op het terrein van het binnenlandse beleid. Daarna zal ik aandacht schenken aan het Koninkrijksbeleid. Als laatste zou ik het buitenlands beleid en het ontwikkelingshulpbeleid willen behandelen.

Het sociaal-economisch beleid van het kabinet op langere termijn is gericht op de bevordering van de economische groei en de versterking van de structuur, ook in regionaal opzicht. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is het bereiken en handhaven van intern en extern evenwicht. Slechts daardoor kan voor onze snel groeiende beroepsbevolking blijvend voldoende werkgelegenheid worden geschapen.

In de afgelopen periode was het economisch evenwicht duidelijk verstoord, hetgeen tot uiting kwam in belangrijke prijsstijgingen, tekorten op de betalingsbalans en spanningen op de arbeids- en kapitaalmarkt. De huidige fase in de economische ontwikkeling toont een geleidelijk herstel van de betalingsbalans. Het is echter nog onzeker in hoeverre het fundamentele evenwicht wordt benaderd. Tegelijkertijd echter komen zwakke plekken in de economische structuur aan het licht, die vooral in de regionale werkloosheidscijfers tot uitdrukking komen.

De eerste gedachte van de Regering gaat uit naar de hierdoor rechtstreeks getroffen landgenoten. Hoezeer men zich ook realiseert, dat deze ontwikkeling niet steeds te vermijden is, voor degenen die hierbij worden getroffen, valt een schaduw op het menselijk geluk.

Zoals bekend heeft het vorige kabinet reeds een aantal maatregelen genomen. Indien niettemin in het verloop van de werkloosheid geen keer ten goede optreedt, zullen verdere maatregelen ter bestrijding van conjuncturele werkloosheid worden genomen. De aard en omvang van die maatregelen zullen met name afhangen van de ontwikkeling van de betalingsbalans, van de particuliere investeringen en van de budgettaire mogelijkheden. Daarnaast staat de Regering in beginsel open voor het nemen van speciale maatregelen indien de structurele werkloosheid dit vereist.

De rijksfinanciën blijken zich dit jaar aanmerkelijk ongunstiger te ontwikkelen dan bij de indiening van de ontwerp-begroting 1967 was te voorzien. De uitgaven zullen hogere bedragen vergen; dit ondanks het feit, dat het vorige kabinet tegenover de extra maatregelen, waartoe het ter bestrijding van de werkloosheid heeft besloten, compenserende verlagingen tot bijna hetzelfde bedrag tot stand heeft gebracht. De uitgavenstijging hangt onder meer samen met de kosten van salarismaatregelen, met een relatief grote overloop van 1966 naar 1967 en met een groter nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds. Daartegenover worden de inkomsten, ondanks de tot stand gekomen verschuivingen van de ingangsdata van een tweetal belastingmaatregelen, nu lager geraamd, vooral als gevolg van de minder gunstige conjunctuur in 1966 en 1967. De financieringsbehoefte overtreft de aanvankelijke verwachtingen dan ook met meer dan f 1 miljard. Heden ontvangt de Kamer een uitgewerkt overzicht van de stand van de begroting 1967 op het tijdstip van de kabinetswisseling.

Het kabinet zal vasthouden aan de gedragslijn, dat verhoging van uitgaven zoveel mogelijk door verlagingen elders dient te worden gecompenseerd.

Het is verheugend, dat de spanning op de kapitaalmarkt sedert het najaar 1966 is verminderd. De rente is gedaald. De gemeenten krijgen in ruimere mate de beschikking over financieringsmiddelen. Teneinde deze ontwikkeling niet te doorkruisen zal het Rijk dit jaar een voorzichtig kapitaalmarktbeleid voeren. Volledige dekking van de resterende financieringsbehoefte met langlopende middelen ligt dan ook op dit moment niet in het voornemen. Daarbij wordt overwogen, dat een deel van het grotere tekort voortvloeit uit een conjuncturele teruggang van de belastingopbrengst. Bij de huidige situatie op de kapitaalmarkt zou het conjunctureel ongunstige werken dit deel van het tekort op de kapitaalmarkt te dekken.

Terugkerend van de actuele problematiek naar de uitgangspunten voor het sociaal-economisch beleid op wat langere termijn, verdient allereerst het structuurbeleid de aandacht.

De versterking van de economische structuur van ons land in algemene zin is slechts realiseerbaar wanneer sectoren die voor de groei belangrijk zijn, voldoende expansiemogelijkheden krijgen en wanneer bedrijven of bedrijfstakken met minder gunstige perspectieven een geleidelijk aanpassingsproces doormaken. Juist ook voor de sociale politiek op langere termijn is deze tweeledige ontwikkeling van essentiële betekenis.

De Regering streeft ernaar de economische groei en structuur te beïnvloeden door een beleid, dat primair een globaal karakter heeft. Genoemd kunnen worden:

— het scheppen van een gunstig investeringsklimaat en het opvoeren van de nationale besparingen, waardoor een hoog investeringspeil in stand kan worden gehouden;

— het terugdringen van de inflatie en het bewaken van de concurrentiepositie van ons land tegenover het buitenland;

— het aanvaarden van buitenlandse vestigingen waardoor de structuur van onze economie wordt versterkt.

Eveneens ter versterking van de structuur zal de Regering aandacht blijven schenken aan het speur- en ontwikkelingswerk.

De Regering erkent daarnaast de betekenis van een meer specifiek beleid in aansluiting op het globale beleid, zowel regionaal als voor bepaalde sectoren. Ten aanzien van Zuid-Limburg streeft de Regering naar een verdere inkrimping van de kolonproductie in combinatie met het scheppen van nieuwe werkgelegenheid.

In andere regionale gebieden — waaronder enkele die grote aandacht vragen — zal de gewenste herstructurering naar vermogen positief worden begeleid.

Bij het specifieke beleid ten aanzien van bepaalde sectoren vereisen landbouw, middenstand, visserij en binnenscheepvaart bijzondere aandacht, gezien ook het zeer grote aantal zelfstandige ondernemers in deze sectoren. Een gezonde ontwikkeling, mede door een selectief beleid van de ontwikkelings- en saneringsfondsen, zal zoveel mogelijk worden bevorderd.

Minister De Jong

De Regering streeft naar een spoedige inwerkingtreding van de Algemene Maatregel van Bestuur ex artikel 12 van de Mij-nwet Continentaal Plat, die onder het vorige kabinet is tot stand gekomen. Zij wil in aansluiting hieraan zo snel mogelijk een aanvang maken met het verlenen van opsporingsvergunningen voor het continentaal plat. Ook het verlenen van concessies en het toewijzen van opsporingsvergunningen op het vaste land acht de Regering urgent.

Het reeds genoemde streven van de Regering tot het terugdringen van de inflatie heeft consequenties voor het loon- en prijsbeleid. De loonkostenontwikkeling dient in beginsel aan te sluiten bij de toeneming van de arbeidsproductiviteit. Mede met het oog op de werkgelegenheid is dit noodzakelijk.

Indien in vergelijking tot het buitenland een duidelijke divergentie in arbeidskosten zou optreden, kan daaraan niet worden voorbijgegaan. De prijsontwikkeling dient op haar beurt weer zodanig te zijn, dat zij bedoelde loonontwikkeling niet in de weg staat. Daarom zal het huidige prijsbeleid worden voortgezet, waarbij over de modaliteiten het gebruikelijke overleg met het bedrijfsleven zal worden gevoerd. Ook de overheidsbedrijven zullen zich aan deze regels moeten houden.

Voor de verwezenlijking van de zojuist genoemde doeleinden is ook de institutionele vormgeving van het loonbeleid van belang. Hoewel op dit punt meer dan één vorm denkbaar is, zal deze een positieve bijdrage tot het bereiken van de genoemde doeleinden moeten leveren. De Regering is voornemens zich binnen afzienbare tijd over dit beleidsvraagstuk met het georganiseerde bedrijfsleven in verbinding te stellen.

Op het gebied van de sociale verzekering heeft zich in de afgelopen jaren een grote vooruitgang voorgedaan. Met dankbaarheid kan worden geconstateerd, dat de sociale zekerheid van het Nederlandse volk aanzienlijk is uitgebreid.

De afronding van het sociale zekerheidsstelsel komt thans, met de totstandkoming van de Algemene Wet Zware Geneeskundige Risico's in zicht. Mede naar aanleiding van het zojuist ontvangen SER-advies over dit onderwerp, zal de Regering zich op korte termijn nog nader over dit wetsontwerp beraden. Nadat dit beraad zijn beslag zal hebben gekregen, verwacht de Regering, dat het voor het Parlement mogelijk zal zijn dit wetsontwerp spoedig te behandelen. De sociale zekerheid zal verder in de komende periode vooral in het teken van consolidatie staan. Daarbij moet echter worden verwacht, dat nog enige premiestijging in bepaalde sectoren niet zal zijn te vermijden. Bij de vaststelling van de premies zal de Regering ernaar streven de verhouding tussen werkgevers- en werknemersbijdragen zo evenwichtig mogelijk te maken. De Regering hoopt voorts in de komende tijd een begin te kunnen maken met een vereenvoudiging van de sociale wetgeving.

Het op bezitsvorming gerichte beleid, mede als bijdrage tot meer evenwichtige vermogensverhoudingen, dient te worden voortgezet en zo mogelijk te worden uitgebouwd, waarbij gestreefd moet worden naar eenvoud en doelmatigheid. Systemen van premiespaarregelingen en winstdelingsspaarregelingen hebben de instemming van het kabinet. Het ziet met belangstelling de aan de Sociaal-Economische Raad gevraagde adviezen tegemoet.

Bij de bevordering van een gezonde ontwikkeling van onze volkshuishouding op langere termijn kent het kabinet aan het begrotingsbeleid een belangrijke rol toe. Het heeft daarbij niet alleen het oog op de afzonderlijke uitgaven en inkomsten maar vooral ook op de begroting als geheel. Het financiële beleid van de overheid zal moeten bijdragen tot een evenwicht tussen de noodzakelijke investeringen en de nationale besparingen. De eerste eis voor de komende jaren is daarom handhaving van de fundamentele stelregel, dat uitgavenverhogingen en wijzigingen in belastingen tezamen niet mogen uitgaan boven de ruimte, die daarvoor als gevolg van de trendmatige stijging van het reële nationale inkomen beschikbaar komt. Mede in aanmerking genomen de werking van de progressie bij een aantal belastingen kan deze ruimte voor elk volgend jaar worden gesteld op 6% van de belastingopbrengst, verhoogd met een zeker bedrag wegens de groei van de niet-belastingmiddelen.

Het gebruik, dat de komende jaren van de ruimte zal worden gemaakt is bepalend en voor de ontwikkeling van het uitgaven-totaal en voor de belastingdruk. Wat deze laatste betreft is het kabinet van oordeel, dat een verdere verhoging van de belasting-tarieven, die een uitgavenstijging boven het bedrag van de begrotingsruimte mogelijk zou maken, zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Men dient daarbij tevens te bedenken, dat ook zonder tariefsverhogingen de progressiewerking de belastingdruk verzwart, met name voor de directe belastingen. En juist bij de directe belastingen dringt de wenselijkheid zich op van een drukverlichting voor bepaalde categorieën: degenen met lagere inkomens en de middengroepen en in het bijzonder de zelfstandigen onder hen.

Het kabinet is er zich intussen wel van bewust, dat een neutralisering van de progressiewerking, voorzover deze optreedt door de stijging van het reële nationale inkomen, de eerste jaren niet kan worden verwezenlijkt. Te zijner tijd zal worden bezien of in de tweede helft van de kabinetsperiode de uitgavenkant van de begroting daarvoor wel mogelijkheden biedt. De progressiewerking die voortvloeit uit de inflatie, dus uit de zuiver nominale stijging van het nationale inkomen, zal moeten worden geneutraliseerd.

Gezien de tendentie tot drukverzwaring bij de directe belastingen en gelet op de gevolgen die bij een voortschrijden van de integratie in de EEG tegemoet kunnen worden gezien ten aanzien van de belastingstructuur, zal een zekere drukverlegging van de directe naar de indirecte belastingen niet buiten beschouwing kunnen blijven. Een zodanige verschuiving legt geen beslag op de begrotingsruimte. Echter zijn aan een verhoging van indirecte belastingen grenzen gesteld zowel bij een drukverschuiwing als ook bij een drukverzwaring. Onder meer moet rekening worden gehouden met de positie van de minst draagkrachtigen en de kinderrijke gezinnen, in het bijzonder wanneer compensatie langs andere weg bezwaarlijk is.

Deze overwegingen over de inkomstenkant van de begroting zullen een duidelijk stempel drukken op het uitgavenbeleid in de komende jaren. Op het eerste gezicht lijken de grenzen, waaraan de uitgavenstijging zal zijn gebonden, misschien betrekkelijk ruim. Wordt de eerste jaren de gehele begrotingsruimte voor uitgavenverhoging gebruikt, dan is immers een accres van ongeveer 6% mogelijk. In werkelijkheid zullen de grenzen zeer nauw blijken te zijn. Met name voor 1968 spreken de aanwijzingen wel een heel duidelijke taal. Nagegaan is, hoe de begroting 1968 er zou uitzien indien zowel beslissingen over nieuwe activiteiten als uitbreiding van bestaande activiteiten achterwege zouden blijven en evenmin tot uitgavenverlaging zou worden besloten. Onder deze veronderstelling van wat men bij benadering 'onveranderd beleid' zou kunnen noemen, zou de begrotingsruimte voor het komende jaar — berekend dus op basis van de eerder genoemde 6% — met meer dan één miljard worden overschreden. Een belangrijk deel van dit miljard is het gevolg van een extra last op 1968 door beslissingen, die een verlichting van 1967 beoogden. Globale verkenningen hebben intussen reeds uitgewezen, dat ook voor 1969 en volgende jaren tendenties werkzaam zullen zijn, waardoor het niet gemakkelijk zal vallen binnen de gestelde grens van 6% te blijven.

Het kabinet is dan ook tot de gevolgtrekking gekomen, dat een aanpassing van het uitgavenbeleid onontkoombaar is. Alleen door een terugdringen van minder urgente uitgaven kan nog een zekere ruimte worden geschapen voor een aantal zeer wenselijke nieuwe voorzieningen. Ingrijpende beleidsbeslissingen zullen nodig zijn, waarover het kabinet zich in de komende maanden zal beraden. Daarbij zullen de volgende algemene richtlijnen worden aangehouden.

1. Evenals dit bij de belastingdruk en de belastingstructuur het geval is, moet ook bij de selectie van de uitgaven het oog gericht blijven op het scheppen en handhaven van een gunstig klimaat voor een gezonde economische ontwikkeling.

2. Bij beslissingen over investeringsuitgaven moet het rendement voor de reële groei van het nationale produkt een belangrijk punt van overweging zijn.

Minister De Jong

3. Mede door het vereenvoudigen van regelingen zal het kabinet streven naar een zo groot mogelijke doeltreffendheid in het overheidsapparaat.

4. Een onderzoek zal worden ingesteld naar de mogelijkheden om, zonder dat essentiële belangen worden aangetast, overheidstaken in te perken of te beëindigen.

5. Er zal niet aan kunnen worden ontkomen, in een aantal gevallen de betrokkenen in meerdere mate rechtstreeks te laten bijdragen in de kosten van diverse voorzieningen.

6. Bij beslissingen over overheidsuitgaven zal steeds rekening moeten worden gehouden met het grote belang van een rechtvaardige inkomensverdeling. Ook hierbij zal intussen de doeltreffendheid niet uit het oog mogen worden verloren. Het rechtstreeks bijdragen aan zwakke groepen is zinvoller dan subsidiëring, die ook ten goede komt aan degenen die haar niet nodig hebben.

7. Veel aandacht zal worden gewijd aan de ontwikkeling van de overheidsuitgaven op wat langere termijn. In de eerste plaats kan dan worden voorkomen, dat bij het aanpassen van het beleid te sterk wordt gelet op de verlichting van de begroting, die onmiddellijk kan worden bereikt en te weinig op de vaak aanzienlijk grotere ruimte die op langere termijn vrijkomt. Omgekeerd wordt het gevaar kleiner dat men bij het aanvaarden van nieuwe activiteiten de daaruit in de komende jaren voortvloeiende uitgavenstijging onderschat. Meer in het algemeen zal een bezinning op de langere termijn de mogelijkheid scheppen van een evenwichtig beleid ten aanzien van de overheidsfinanciën met inpassing van programma's voor meerdere jaren voor afzonderlijke uitgaven categorieën.

Bij het vaststellen van het beleid voor de rijksfinanciën kan niet worden voorbijgegaan aan de behoeften van de lagere publiekrechtelijke lichamen en meer in het bijzonder van de gemeenten. Een wetsontwerp, strekkende tot uitbreiding van het gemeentelijke belastinggebied, zal spoedig worden ingediend. Voorzover in samenhang hiermede het Rijk een stuk belastingcapaciteit prijsgeeft, legt dit beslag op de voor het Rijk beschikbare begrotingsruimte. Hetzelfde geldt wanneer men meer middelen ter beschikking zou willen stellen voor de behoeften van de gemeenten, gepaard gaande met een verhoging van het aandeelpercentage van het Gemeentefonds.

Ik zou, mijnheer de Voorzitter, thans willen overgaan naar enkele specifieke maatschappelijke en staatkundige vraagstukken op het terrein van binnenlands beleid.

De gevolgen van de snelle ontwikkeling van de maatschappij voor persoon, gezin en samenleving vereisen een doelbewust welzijnsbeleid. Daarbij zal er speciaal op worden gelet de jeugd de kans te geven zich naar haar aard in maatschappelijke en culturele zin te ontplooiën. De relatieve achterstand van bepaalde bevolkingsgroepen in maatschappelijk, cultureel en economisch opzicht zal bij het te voeren beleid bij voortdurende onze aandacht hebben. Voor de bejaarden en minder validen achten wij een gecoördineerd beleid noodzakelijk, waartoe meer vorm en inhoud zal worden gegeven aan het interdepartementale overleg hierover. Aan gebieden met acute moeilijkheden zal de Regering bij voorrang aandacht schenken in haar sociaal-cultureel beleid.

Daar persoonlijk welzijn en maatschappelijke dienstbaarheid in sterke mate afhankelijk zijn van de mogelijkheid eigen capaciteiten tot ontwikkeling te brengen, hecht de Regering grote waarde aan een verdere bevordering van onderwijs en wetenschap in alle sectoren. Zij zal ernaar streven dat een ieder zoveel mogelijk een bij zijn aard en aanleg passende ontwikkeling en vorming kan verkrijgen. Zij is er zich van bewust, dat deze bevordering van onderwijs en wetenschapsbeoefening ook noodzakelijk is voor de culturele ontwikkeling en de economische groei van onze samenleving.

De Regering zal daarom deelneming aan onderwijs, wetenschap en cultuur blijven stimuleren. Zij zal evenzeer aandacht schenken aan een aanpassing van de structuur en inhoud van de verschillende vormen van onderwijs aan de veranderende

culturele en maatschappelijke behoeften. Bijzondere aandacht verdient in dit verband het op gang komend wetenschappelijk onderzoek van het onderwijs.

Gezien echter de vele maatregelen die ter verwezenlijking van deze doestellingen op zichzelf wenselijk zijn, doch moeilijk in het kader van de huidige financiële mogelijkheden zijn in te passen, zal temporisering geboden zijn. Ook wordt een kritisch onderzoek van de geldende en op handen zijnde regelingen op hun doelmatigheid en kostenveroorzakende aspecten noodzakelijk geacht.

Evenals in andere ontwikkelde landen gaan de wetenschap en haar toepassingen steeds meer een centrale plaats in de maatschappij innemen. De internationale samenwerking op dit gebied is van groeiende betekenis. In de internationale organisaties, waarvan Nederland lid is, is een gezamenlijke menings- en besluitvorming in voorbereiding, welke gaat in de richting van een opvoering niet slechts van de inspanning, doch ook van de doeltreffendheid van de wetenschapsbeoefening in de Europese landen.

In brede kringen van ons volk leeft, wat betreft het constitutionele bestel, een verlangen naar vernieuwing. De richting waarin de veranderingen zouden moeten gaan, is echter niet steeds duidelijk. Het kabinet heeft voor dit algemene verlangen een open oog en begroet deze belangstelling als een verheugend teken. Het dient daarnaast rekening te houden met de omstandigheden dat wijzigingen in het grondwettelijke bestel alleen kunnen plaatsvinden met instemming van een zeer ruime meerderheid van de kiezers en de door kiezers gekozen vertegenwoordigers.

Het gevoerde grondwetsbeleid zal worden voortgezet. Er zal met voortvarendheid naar worden gestreefd voor de eerstvolgende periodieke verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal in 1971 tot een voorlopige afronding te komen. Het kabinet wacht in dit verband met grote belangstelling op de adviezen die aan een aantal instanties, colleges en organen zijn verzocht omtrent de wenselijkheid van een grondwetsherziening. Het kabinet hoopt, dat de openbaarmaking van deze adviezen de totstandkoming van meerderheidsopvattingen zal bevorderen. Inmiddels zal een staatscommissie worden ingesteld, waarin ook vertegenwoordigers van politieke groeperingen zitting zullen hebben. De commissie zal tot taak krijgen van advies te dienen terzake van bepaalde grondwettelijke vraagstukken. Met name zal het daarbij gaan om de omvang en de aard van een eventuele grondwetsvernieuwing, de verhouding tussen kiezer en gekozene, waarbij ook het kiesstelsel onder ogen zal moeten worden gezien, alsmede de verhouding tussen Regering en Parlement. Het zal voorts tot de taak van de commissie behoren om inzake het kiesstelsel zó tijdig een interimrapport in te dienen, dat eventuele wijzigingen voor de volgende verkiezingen van kracht kunnen zijn. Dit laatste uiteraard slechts indien en voorzover zulks mogelijk is zonder grondwetswijziging.

Een belangrijke stimulans voor de eigen verantwoordelijkheid van het individu ziet het kabinet in een verandering van de structuur en rechtsvorm van de ondernemingen.

Het kabinet wil de rechtspositie en de mate van medezeggenschap van werknemers verbeteren.

Een wet op de jaarrekening van ondernemingen is in voorbereiding.

Vooruitlopend op de nog komende adviezen van de Sociaal-Economische Raad wil het kabinet reeds voorbereidingen treffen voor wetsvoorstellen inzake het recht van enquête, een uitbreiding van de taak van de ondernemingsraden en aanvullende regelingen met betrekking tot rechten van werknemers bij faillissement van ondernemingen. Zodra de adviezen binnen zijn, kunnen dan op korte termijn wetsvoorstellen worden ingediend. Grote waarde wordt gehecht aan een uitbreiding van de kring waaruit commissarissen worden aangehouden. In elk geval dienen meer dan tot nu toe personen wier belangstelling in het bijzonder op de sociale aspecten van het leven is gericht, aan de werkzaamheden van de colleges

Minister De Jong

van commissarissen deel te kunnen nemen, teneinde ook op het vlak van de raad van commissarissen aan genoemde sociale aspecten zoveel mogelijk recht te doen wedervaren.

Ook op ander terrein zal worden gestreefd naar een modern rechtsstelsel, dat doelmatig werkt. Het tot stand komen van een nieuw Burgerlijk Wetboek blijft een gewichtige taak.

Het kabinet hoopt, waar dit mogelijk is, te komen tot een vereenvoudiging van wetten en voorschriften, zulks ter vermindering van de afstand tussen burger en overheid, alsmede ter verkrijging van een doelmatiger bestuur. Het denkt hierbij onder meer aan de voorschriften omtrent het bouwen en wonen, aan de sociale wetgeving en aan de belastingwetgeving. Een betere regeling van de wijze van behandeling van verzoekschriften acht het gewenst. Het zal de diverse daarover geuite denkbeelden in zijn beraad betrekken.

De persoonlijke levenssfeer van de individuele burger behoeft verdere bescherming. Het ligt in de bedoeling van de Regering binnenkort een desbetreffend voorstel van wet, in aansluiting op het reeds aanhangige wetsontwerp over het telefoongeheim, bij de Staten-Generaal in te dienen.

De vrijheid van meningsuiting is een rechtsgoed van grote waarde. In studie is hoe het belang van de vrijheid van meningsuiting op de openbare weg en het belang van de handhaving van de openbare orde in een evenwichtige verhouding tot elkaar kunnen worden gebracht.

In een democratische samenleving waar het erom gaat elkaars opvattingen te eerbiedigen, is ook de handhaving van de openbare orde van grote waarde. Ter bescherming hiervan is, naast andere zaken, een goed geleide politie nodig met voldoende personeel. De regeling van het politiebestedel zal derhalve de bijzondere aandacht hebben.

Voor zijn geestelijke ontplooiing heeft de mens ook behoefte aan een goed leefmilieu. Onze snel toenemende bevolking ziet zich gesteld voor de zware taak de inrichting van het beperkte nationale grondgebied aan hoge eisen te laten voldoen. Dit brengt mede een sterke uitbreiding van de infrastructuur op tal van gebieden. De belangrijke offers, die wij hiervoor moeten brengen, zullen echter de basis vormen voor onze toekomstige welvaart en kunnen eveneens leiden tot een verrijking van het levenspatroon van mens en samenleving.

Het huisvestingsprobleem vergt voortzetting van het krachtige beleid, gericht op het wegwerken van de kwantitatieve en kwalitatieve tekorten. Ook voor 1968 wordt gestreefd naar een produktieniveau van 125 000 woningen. In afwachting van de nadere uitwerking van het woningbouwbeleid in de komende jaren, zal het aantal in produktie te nemen woningwetwoningen in 1968 alleen kunnen worden verminderd, voorzover in de overige sectoren een groter aantal vergelijkbare woningen kan worden gebouwd. Het subsidiebeleid moet er vooral op gericht zijn diegenen te helpen, die uit eigen inkomen de kostprijsruur niet kunnen betalen. Maatregelen zijn nodig om te bevorderen, dat zij die de kostprijsruuren wel kunnen betalen, niet desondanks subsidie genieten. Het beleid richt zich voorts op een voortgaande vrijmaking van het vergunningenbeleid in bepaalde gebieden van ons land. De medewerking van alle betrokkenen is hierbij onmisbaar.

Met het oog op een evenwichtige verdeling van de welvaart en een doelmatig en, waar nodig, selectief gebruik van de natuurlijke hulpbronnen van ons land, zal een beleid worden gevoerd, gericht op een betere spreiding van bevolking en werkgelegenheid. De Regering zal hiertoe onder meer een bijdrage leveren door verplaatsing van rijksdiensten.

De ontsluiting van Noord- en Zuid-West-Nederland als nieuwe woon- en werkgebieden en het openleggen van natuurlijke recreatiegebieden zoals de kust, is een urgente zaak. Ook de herstructurering van oudere, zowel landelijke als stedelijke gebieden, zal veel energie vergen.

Daarnaast wordt de overheid voor grote taken gesteld bij het treffen van voorzieningen voor de steeds toenemende behoefte aan vervoer van mensen en goederen. Voor wat dit laatste betreft kan de ontwikkeling van onze havens en de verbinding

van het achterland als voorbeeld dienen. Een doelmatige onderlinge afstemming van de verschillende mogelijkheden van vervoer, waarbij rekening wordt gehouden met nieuwe technische ontwikkelingen, is daarbij noodzakelijk.

Elementaire voorwaarden voor een veilige en goede bewoning van het land zijn uiteraard de werken ten behoeve van waterkering, waterhuishouding en het schoonhouden van water, bodem en lucht.

De hier genoemde vraagstukken, in hun onderling verband, dwingen tot de ontwikkeling van visies op langere termijn. Deze visies zullen op basis van concrete uitgangspunten en nadere onderzoeken moeten worden opgebouwd. Een essentieel element hierbij is een zodanige soepelheid en openheid te bewaren, dat aanpassing aan gewijzigde omstandigheden of inzichten steeds mogelijk zal zijn.

Maatregelen zullen moeten worden getroffen ter versnelling van de onteigeningsprocedure. Het kabinet zal verder nagaan op welke wijze bij onteigening — met behoud van het uitgangspunt, dat bij de berekening van de schadevergoeding de werkelijke waarde in aanmerking wordt genomen — speculatieve verwachtingen ter zake kunnen worden uitgeschakeld. Het thans bij de Kamer aanhangige ontwerp tot wijziging van de Onteigeningswet dient in dit opzicht nader te worden getoetst.

In de verhouding tussen de drie landen van ons Koninkrijk hoopt ook dit kabinet inhoud te geven aan de grondgedachte van saamhorigheid en respect voor ieders eigen verantwoordelijkheid. Het hecht grote waarde aan een intensieve onderlinge samenwerking en bijstand tussen de landen.

De Regering hoopt dat de op 14 maart j.l. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden ontwerp-machtigingswetten tot verlening van financiële medewerking aan het vijfjarenplan Suriname en het vijfjarenplan Nederlandse Antillen spoedig in behandeling zullen worden genomen.

Op het terrein van de internationale betrekkingen blijft de Regering haar beleid afstemmen op de hoofdlijnen, die door voorgaande kabinetten in nauw overleg met de Staten-Generaal zijn getrokken. Dit geldt met name voor de zo belangrijke Europese ontwikkelingen. De sinds jaren door de Regering gevoerde politiek in de Europese Gemeenschappen en in de West-europese Unie zal worden voortgezet. De Regering hecht er grote waarde aan, dat nog dit jaar de vrije markt voor een aantal belangrijke landbouwprodukten in de EEG in werking zal treden; daarmee kan een deel van datgene waarmee in 1962 een begin werd gemaakt, thans worden afgerond. Het kabinet hoopt aan de groter geworden mogelijkheden voor het bevorderen van de ontspanning in de verhouding tussen Oost en West een bijdrage te kunnen leveren in samenwerking met andere landen. In deze verhouding en voor het geleidelijk tot een oplossing brengen van de in Midden-Europa bestaande problemen, blijft de Regering een krachtig Atlantisch bondgenootschap — aangepast aan de zich wijzigende omstandigheden en in staat tot het voeren van een eensgezind en doeltreffend beleid — zien als een belangrijke positieve factor.

In dit kader is het kabinet van oordeel, dat een krijgsmacht die de veiligheid der bondgenoten in West-Europa en Noord-Amerika kan waarborgen, dient te worden gehandhaafd. Het defensiebeleid blijft gericht op het leveren van doelmatige bijdragen aan het geïntegreerde verdedigingsapparaat van de N.A.V.O., die tevens voorzien in de onder nationale verantwoordelijkheid vallende verdedigingsbehoeften en in het beschikbaar houden van eenheden voor eventuele vredesoperaties van de Verenigde Naties.

De Regering zal het streven om tot wapenbeheersing en wapenbeperking te komen, blijven steunen. Zij wil medewerken om te komen tot de oprichting van een nationaal instituut voor vredesvraagstukken, dat zich specifiek toelegt op studie, voorlichting en vormingswerk op het gebied van de vredes- en veiligheidsproblematiek.

De Regering hecht grote waarde aan een spoedig tot stand komen van een wereldwijd verdrag ter voorkoming van verdere verspreiding van kernwapenen. Zij is van oordeel, dat een

Minister De Jong

dergelijk verdrag de mogelijkheden en doelstellingen van het Euratom-verdrag niet behoeft te schaden. Zij zet dan ook het overleg terzake zowel binnen Euratom als in ander, bondgenootschappelijk, verband met vertrouwen voort. Met name in het kader van Benelux ontwikkelt de Regering initiatieven terzake, die ertoe moeten bijdragen nog bestaande verschillen van inzicht te overbruggen.

Met ernstige bezorgdheid volgt de Regering de krijgshandelingen in Vietnam die zoveel leed en rouw brengen over alle betrokkenen. Zij zal iedere poging tot het bereiken van een duurzame, voor alle partijen aanvaardbare regeling, waarbij de belangen van het gehele Vietnamese volk worden gewaarborgd, blijven steunen. Voorts zal de Regering niet nalaten met name in de Verenigde Naties alle mogelijkheden te onderzoeken en te stimuleren, die zouden kunnen leiden tot een staken der vijandelijkheden. Intussen blijft zij een bijdrage leveren tot leniging van de noden ter plaatse.

Het verheugt de Regering dat de crisis in de Verenigde Naties haar dieptepunt voorbij is. Ten gevolge daarvan zal de volkerenorganisatie de vrede, de veiligheid en de welvaart weer beter kunnen behartigen.

Ook ten aanzien van de breder wordende welvaarts kloof, die ons scheidt van de ontwikkelingslanden dient de geest van solidariteit en verantwoordelijkheid zijn weerslag te vinden in het regeeringsbeleid.

In zijn programma kent het kabinet aan de verhoging van de ontwikkelingshulp en aan de intensivering van de samenwerking met de ontwikkelingslanden dan ook een hoge prioriteit toe. De ontwikkelingshulp dient in de komende jaren verder te worden vergroot, absoluut zowel als in verhouding tot het nationaal inkomen. De mate waarin dit zal kunnen gebeuren maakt deel uit van het afwegingsproces binnen het totaal van de beschikbare middelen. Doelwit hierbij zal echter zijn, de overheidshulp geleidelijk tot 1 pct. van het nationaal inkomen te doen stijgen.

De Regering zal aan de Staten-Generaal een vierjarenplan voor de Nederlandse hulpverlening voorleggen. In dit programma zal rekening worden gehouden met vergroting van de hulp ter bestrijding van de honger in Azië en Afrika.

Om de inschakeling van het Nederlandse bedrijfsleven bij onze hulpinspanning te bevorderen, zal de regering zo spoedig mogelijk een wetsvoorstel indienen inzake garanties voor politieke risico's bij investeringen in ontwikkelingslanden. De Regering hoopt, dat door zulk een garantiesysteem de stroom van particuliere investeringen naar ontwikkelingslanden zal kunnen worden vergroot.

Hiermede ben ik gekomen aan het einde van mijn schets van het beleid, dat de Regering zich, in samenwerking met de Staten-Generaal, voorstelt in de eerstkomende tijd te voeren. Uiteraard moet hierbij het voorbehoud worden gemaakt, dat sterk veranderende, onvoorziene omstandigheden zouden kunnen leiden tot wijziging van onze voornemens.

De fase van naoorlogs herstel, waarin de wederopbouw het gemeenschappelijk doel was waarop de krachtsinspanning van geheel ons volk zich richtte, ligt achter ons. Wij zijn sedertdien een periode ingegaan van grote welvaart en snelle maatschappelijke ontwikkeling. Materiële voorspoed en dynamiek tezamen stellen ons voor nieuwe problemen op gebieden als de verdelende rechtvaardigheid, de aanwending van onze nationale produktiecapaciteit, de werking van ons staatkundig bestel en de ontplooiingsmogelijkheid van de mens.

De taken waar wij — de Regering, de Staten-Generaal en het gehele Nederlandse volk — voor staan, worden verzwaard doordat onze gemeenschappelijke doelgerichtheid is verminderd en ons geestelijk erfgoed aan bindende kracht heeft ingeboet. De balans tussen eenheid en verscheidenheid zoekt naar een nieuw evenwicht. Als positief en hoopgevend element ziet de regering de algemeen bestaande overtuiging, dat het heden en de toekomst tal van eigen mogelijkheden bieden, die kunnen en moeten worden benut voor het opbouwen van een nieuwe creatieve samenleving. Allerlei stromingen zijn waarneembaar

Minister De Jong e. a.

waarin verschillende vormen van eigentijdse gemeenschaps- en solidariteitsbeleving tot uitdrukking komen, ook waar het gaat om andere volken die leven in oorlog of armoede.

De Regering rekent het zich mede tot een taak, dit proces van maatschappelijke en geestelijke herstructurering zo goed mogelijk te begeleiden en de voorwaarden te scheppen waardoor deze stromingen, voor zover zij reeds hun richting hebben gevonden, tijdig hun bedding zullen kunnen vinden in ons maatschappelijke en politieke bestel.

Ik spreek de hoop uit dat de Regering, de volksvertegenwoordigers en de politieke en sociale groeperingen uit ons volk zich in nauwe samenwerking, met enerzijds ontvankelijkheid voor wat naar vernieuwing streeft en anderzijds beheersing van begrijpelijk ongeduld, aan deze taak zullen wijden.

Ik ben hiermede gekomen aan het einde van de regeeringsverklaring. Alvorens mijn toespraak te besluiten, wil ik mij de tolk maken van het Nederlandse volk door H.K.H. Prinses Beatrix en Z.K.H. Prins Claus in deze verwachtingsvolle dagen het allerbeste toe te wensen. Dat Gods zegen op ons Koninklijk Huis en op onze gezamenlijke arbeid moge rusten.

De Voorzitter: Overeenkomstig mijn reeds te kennen gegeven voornemen, stel ik aan de Kamer voor, de beraadslaging over de Regeringsverklaring te doen aanvangen op woensdag 19 april te elf uur.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Voorts stel ik aan de Kamer voor, de vergaderingen van woensdag 19 en donderdag 20 april, zo nodig, des avonds voort te zetten.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Verder stel ik aan de Kamer voor, de spreektijden in eerste termijn van de zijde der Kamer bij de beraadslaging over de Regeringsverklaring vast te stellen als volgt:

70 minuten voor elk van de fracties van de K.V.P. en de P.v.d.A.;

50 minuten voor elk van de fracties van de V.V.D., de A.R.P. en de C.H.U.;

40 minuten voor elk van de fracties van de B.P. en D '66;

30 minuten voor elk van de fracties van de C.P.N., de P.S.P. en de S.G.P.;

20 minuten voor de fractie van het G.P.V.

De beraadslaging over het voorstel van de Voorzitter wordt geopend.

De heer Bakker (C.P.N.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil een enkele opmerking maken over uw voorstel inzake de verdeling van de spreektijd. Zo langzamerhand krijgt zo'n voorstel zo'n beetje het beeld alsof het met een computer — niet zo'n beste computer overigens — is uitgerekend.

De situatie is deze, dat wij zoëven een regeeringsverklaring hebben gehoord. Het aantal vragen, dat men over deze regeeringsverklaring zou kunnen stellen zou een half uur spreektijd al overschrijden. Zonder twijfel zullen wij trachten, ons op dit punt te beperken. Maar het is toch wel een beetje vreemd, dat, nadat er maandenlang over de samenstelling van de Regering is overlegd, een aantal fracties in deze Kamer in feite met een paar kreten over de regeeringsverklaring moet ontstaan. Dit geldt in het bijzonder wat onze partij betreft, omdat er ook buiten het parlement en buiten den Haag het een en ander is gebeurd, waarover wij nog wel een hartig woordje zouden willen zeggen; dat past in het geheel. Ik stel u daarom voor, mijnheer de Voorzitter, een meer globale tijdrekening toe te passen. Dit is heel goed mogelijk, nu het parlement zich gedurende twee maanden diep heeft kunnen bezinnen over alle vraagstukken. Er kunnen eventueel een paar uurtjes — een of twee — meer uitgetrokken worden voor de beraadslaging over deze regeeringsverklaring.

Voorzitter e. a.

De **Voorzitter**: Ik kan de heer Bakker antwoorden, dat er bij de opstelling van de verdeling van de spreektijd geen computer te pas is gekomen, maar de gewone, normale menselijke hersens, die wellicht te licht vallen in het oog van de heer Bakker, die blijkbaar meer gewend is om met machines te denken dan met mensen

De heer **Bakker** (C.P.N.): Wat zegt u, mijnheer de Voorzitter? Wilt u dit laatste nog even herhalen?

De **Voorzitter**: Ik zeg: Meer met machines te denken dan met menselijke hersens.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Slaat dit op mij?

De **Voorzitter**: Dat zeg ik niet. Ik zeg: Voor de heer Bakker, die misschien méér u begrijpt heel goed, wat ik bedoel.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Neen, dat begrijp ik niet, mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Ik heb de verdeling van de spreektijden zo goed mogelijk uitgerekend en zo goed mogelijk opgezet.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Zegt u het dan normaal, mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan moet u ook niet zeggen aan mijn adres „met een slechte computer”. Dit heeft u gezegd, mijnheer Bakker, maar ik neem het u niet kwalijk.

Als wij de thans voorgestelde verdeling van de spreektijd aanhouden, betekent dit, dat wij vanaf morgenochtend elf uur tot morgenavond half elf nodig hebben om de Kamer eenmaal aan het woord te laten. Ik meen, dat dit voldoende is om de Kamer de gelegenheid te geven om de thans afgelegde regeringsverklaring in eerste termijn te behandelen. Volgens mij is het niet mogelijk een betere verdeling van de spreektijd dan die, welke ik nu naar eer en geweten zelf heb uitgedacht, te bereiken.

Ik zou mij wel kunnen voorstellen, dat, wanneer er een computer aan te pas zou komen, de fracties met een groter aantal leden meer spreektijd zou worden toegemeten dan aan de zeer kleine fracties. Ik zie geen reden, mijn voorstel te wijzigen.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Mijnheer de Voorzitter! Al het water van de zee wast niet af, dat verschillende fracties — zelfs een flink aantal fracties — aan een beetje behoorlijke, beetje degelijke behandeling van de thans door de Regering afgelegde verklaring, bij deze verdeling van de spreektijd niet kunnen toekomen.

Of u het nu prettig vindt of niet, de situatie is deze, dat er in de Kamer een groot aantal fracties is. Daarmee heeft men nu eenmaal rekening te houden. Ik zie niet in, waarom met alle geweld alle sprekers op die ene dag aan het woord moeten komen, dit nadat er maandenlang overleg is gepleegd.

Er zijn heren in de Kamer, die twee maanden lang spreektijd tot de Regering hebben gehad, zij het dan niet in het openbaar, maar anderen hebben die gelegenheid niet gehad. Die anderen moeten ook het recht hebben, te kunnen spreken, al zal dan de behandeling van de regeringsverklaring door de Kamer een paar uur langer duren; dan moet er maar een dag meer voor worden uitgetrokken, een dag van de volgende week desnoods, om dan de Regering te laten antwoorden. Allerwegen wordt gesproken over het onvoldoende werken van het parlement, maar als men op een dergelijke manier het parlement zelfs niet in staat stelt, zich te uiten, dan heeft al dat gepraat ook geen zin.

De beraadslaging over het voorstel van de Voorzitter wordt gesloten.

Het voorstel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heer Bakker zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat de aanwezige leden van zijn fractie geacht wensen te worden tegen dit voorstel te hebben gestemd.

Aan de orde is de behandeling van de **Lijst van ingekomen stukken**, welke op de tafel van de griffier ter inzage van de leden heeft gelegen.

Overeenkomstig de door de Voorzitter inzake de ingekomen stukken gedane voorstellen wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor, het voor de leden ter inzage gelegde gedeelte van het officiële verslag der *Handelingen* van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt te 14.20 uur gesloten.

LIJST VAN INGEKOMEN STUKKEN

met de door

de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1°. zesentwintig Koninklijke Boodschappen, ten geleide van de volgende ontwerpen van (rijks)wet:

Naturalisatie van Brouwer von Gonzenbach, Ineke en 29 anderen (9045);

Naturalisatie van Blogg, Franciscus August Hubert en 31 anderen (9046);

Naturalisatie van Anthony, Eugenie Maria en 29 anderen (9047);

Naturalisatie van Bost, Johann Axel en 20 anderen (9048);

Goedkeuring beschikking houdende toepassing van artikel 5 van de Wet kapitaaluitgaven publiekrechtelijke lichamen (9049);

Naturalisatie van van Balgooy, Josephus August en 30 anderen (9050);

Naturalisatie van Kalman Balogh en 22 anderen (9052);

Verklaring van het algemeen nut der onteigening van percelen, erfdienstbaarheden en andere zakelijke rechten, nodig voor de uitbreiding van de Universiteit van Amsterdam (9053);

Machtiging tot verlening van financiële medewerking aan het vijfjarenplan Suriname voor de jaren 1967 tot en met 1971 (9057);

Machtiging tot verlening van financiële medewerking aan het vijfjarenplan Nederlandse Antillen voor de jaren 1967 tot en met 1971 (tweede fase meerjarenplan) (9058);

Naturalisatie van Alfonsi, Pasquale en 25 anderen (9059);

Naturalisatie van Aronds, Rudolf Gerard en 27 anderen (9060);

Naturalisatie van Annen, Louis Hendrik Antonij en 27 anderen (9061);

Naturalisatie van Antal, Mihaly en 22 anderen (9062);

Goedkeuring van de op 7 september 1966 te 's-Gravenhage ondertekende Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië inzake de tussen de beide landen nog bestaande financiële vraagstukken (9065) (R 583);

Naturalisatie van Bellmann, Eduard en 28 anderen (9066);

Verlenging van het tijdperk, bedoeld in artikel 32, tweede lid, der Comptabiliteitswet 1927 (*Stb.* 259) voor het aangaan van overeenkomsten wegens werken voor de nieuwe havendammen bij Hoek van Holland en wegens leveringen voor die werken (9067);

Wijziging Caissonwet 1905 (9069);

Regeling van de bezoldiging van de militair-rechterlijke ambtenaren (9070);

Naturalisatie van Back, Anna Fanny Marie en 23 anderen (9071);

Naturalisatie van van de Boevère, Robert Marcelle en 27 anderen (9072);

Naturalisatie van Joku, Cornelis Jehuda en 13 anderen (9073);

Wijziging van hoofdstuk XVII (Onvoorziene uitgaven) der rijksbegroting voor het dienstjaar 1966 (9076);

Nadere wijziging van de wet van 18 december 1957, *Stb.* 534, tot vaststelling van een nieuwe regeling van de samenstelling der burgerlijke gerechten en van de bezoldiging van de rechterlijke ambtenaren (9077);

Wijziging van hoofdstuk I (Huis der Koningin) der rijksbegroting voor het dienstjaar 1966 (9081);

Naturalisatie van van Alem, Elizabeth Maria en 26 anderen (9083).

Deze Koninklijke Boodschappen zullen met de daarbij behorende stukken worden gedrukt en rondgedeeld, voor zover zulks niet reeds is geschied;

2°. de volgende brieven:

dertig, van de directeur van het Kabinet der Koningin, houdende kennisgeving, dat Hare Majesteit een aantal door de Staten-Generaal aangenomen ontwerpen van wet heeft goedgekeurd.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven, welke betrekking hebben op ontwerpen van wet, aangenomen door de Eerste Kamer in haar vergaderingen van 24 en 31 januari 1, 14, 21 en 28 februari en 1, 7 en 14 maart 1967, voor kennisgeving aan te nemen;

vijftientig, van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, houdende kennisgeving dat zij zich in haar vergaderingen van 7, 14 en 21 maart en 4 april 1967 heeft verenigd met een aantal haar door de Tweede Kamer toegezonden voorstellen van wet.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

een, van de Minister-President, ten geleide van het Verslag betreffende de uitwerking en toepassing van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie over 1966 (9080).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, van de Vice-Minister-President, ten geleide van de verslagen over het eerste en tweede kwartaal 1966 betreffende het Tienjarenplan Suriname, samengesteld door de Stichting Planbureau Suriname.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem voor kennisgeving aan te nemen.

De verslagen zijn geplaatst in de bibliotheek van de Kamer;

zes, van de Minister van Buitenlandse Zaken:

een, ten geleide van *Tractatenblad* 1967, nr. 9, waarin is opgenomen de tekst van de Overeenkomst, op 2 februari 1967 te 's-Gravenhage ondertekend, tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek inzake de oprichting en het functioneren van het Europese Centrum voor ruimtevaarttechniek (9054);

een, ten geleide van *Tractatenblad* 1967, nr. 8, waarin is opgenomen de tekst van het Dertigste Aanvullend Protocol bij het op 25 juli 1958 te Brussel ondertekende Protocol tussen

het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg, tot vaststelling van een nieuw tarief van invoerrechten, op 22 december 1966 te Brussel ondertekend (9055);

een, ten geleide van *Tractatenblad* 1967, nr. 13, waarin is opgenomen de tekst van de Culturele Overeenkomst, op 13 januari 1967 te Boekarest ondertekend, tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Socialistische Republiek Roemenië (9064).

De Voorzitter stelt voor, deze brieven, welke reeds zijn gedrukt en rondgedeeld, voor kennisgeving aan te nemen.

De *Tractatenbladen* zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, ten geleide van de tekst van een brief dd. 15 februari 1967, van de Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties aan de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties inzake de kwestie Zuid-Rhodesië (8422, nr. 5).

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van *Tractatenblad* 1966, nr. 116, waarin is opgenomen de tekst van de Wijziging van artikel 28 van het Verdrag van 6 maart 1948, nopens de Intergouvernementele Maritieme Consultatieve Organisatie, op 28 september 1965 te Parijs aangenomen (9051, R 582);

een, ten geleide van *Tractatenblad* 1967, nr. 7, waarin is opgenomen de tekst van de Nota's, op 8 en 9 december 1966 te Bonn tussen de Nederlandse Regering en de Duitse Bondsregering gewisseld, ter uitvoering van de op 30 mei 1958 te 's-Gravenhage gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland nopens de samenvoeging van de grenscontrole en de instelling van gemeenschappelijke spoorwegstations of van grensaflossstations aan de Nederlands-Duitse grens (9056).

Deze brieven zijn reeds gedrukt en rondgedeeld; de bijbehorende *Tractatenbladen* zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

twee, van de Minister van Binnenlandse Zaken:

een, ten geleide van een afschrift van zijn schrijven aan de gemeentebesturen, waarin wordt verzocht de verzegelde pakken met stembiljetten betreffende de op 15 februari 1967 gehouden verkiezing niet te doen vernietigen.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem voor kennisgeving aan te nemen.

Het afschrift van bedoeld schrijven is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, ten geleide van het Rapport van de werkgroep „Integratie Hogere Bestuursdienst” (8800, hoofdstuk VII, nr. 19).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld; het rapport is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

vier, van de Minister van Financiën:

een, in verband met de hulp aan gedupeerden in de affaire Teixeira de Mattos (8800, hoofdstuk IX B, nr. 9);

een, ten geleide van een tweetal tabellen en een beknopte toelichting op de Nederlandse betalingsbalans over het vierde kwartaal 1966 en over het gehele jaar 1966 (8635, nr. 5).

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van de door de Algemene Rekenkamer opgenomen en gesloten rekening van de Consignatiekas over het jaar 1965.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem te stellen in handen van de vaste Commissie voor de Rijksuitgaven;

een, ten geleide van een overzicht van de kasontwikkelingen van het Rijk in 1966 met bijbehorende toelichting.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem voor kennisgeving aan te nemen.

Het overzicht is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, van de Minister van Defensie, ten geleide van een Nota inzake het Rapport van de Commissie dienstplichtvoorzieningen (8800, hoofdstuk X, nr. 14).

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, van de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, ten geleide van het Verslag van de Commissie van Advies voor de Kerkenbouw omtrent haar werkzaamheden over 1966 (9063).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld; het verslag is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, van de Minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het verslag van een ingesteld onderzoek naar de samenhang tussen stormvloed en hoge rivierafvoeren (9074).

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

drie, van de Minister van Economische Zaken:

een, betreffende de uitvoering van de Nota inzake de mijnindustrie en de industriële herstructurering van Zuid-Limburg (8424, nr. 10).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van het bedrijfseconomisch rapport van de hoofddirectie der Staatsmijnen in Limburg over het jaar 1965 (9068).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld; het rapport is nedergelegd ter griffie, ter vertrouwelijke kennisgeving door de leden;

een, ten geleide van het aanvullend rapport inzake aardgasreserves (9078).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld; het aanvullend rapport is nedergelegd ter griffie, ter vertrouwelijke kennisgeving door de leden;

een, van de Minister van Landbouw en Visserij, ten geleide van de herziene raming van inkomsten en uitgaven van het Landbouw-Egalisatiefonds voor het dienstjaar 1966 en vier verslagen omtrent de toepassing van de Landbouwwet alsmede vier verslagen van de directie van het Voedselvoorzieningsin- en verkoopbureau, betrekking hebbende op de vier kwartalen van 1966 (8800 C, nr. 6).

Deze stukken zullen worden gedrukt en rondgedeeld;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, naar aanleiding van de door de Kamer aangenomen conclusie van het verslag van de vaste Commissie voor de Rijksuitgaven omtrent het Verslag van de Algemene Rekenkamer betreffende haar werkzaamheden over het jaar 1965.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem te stellen in handen van de vaste Commissie voor de Rijksuitgaven;

een, van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid de heer Bartels, betreffende het huisartsenconflict (8800, hoofdstuk XV, nr. 26).

Deze brief is, met de daarbijbehorende bijlagen, reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, van de Minister en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid de heer Bartels, houdende intrekking van de wetsontwerpen Nadere wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet en de Algemene Ouderdomswet (Financiering algemene kinderbijslagverzekering uit de algemene middelen) (8458) en Wijziging Ziekenfondswet (Definitieve regeling ziekenfondsverzekering door invoering van de verplichte beperkte volksverzekering) (8730).

De Voorzitter stelt voor, deze brief, welke reeds is gedrukt en rondgedeeld, voor kennisgeving aan te nemen en genoemde wetsontwerpen af te voeren van de lijst der werkzaamheden van de Kamer;

een, van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid de heer Bartels, met betrekking tot de verspreiding van anticonceptionele middelen (8726).

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid de heer De Meijer, ten geleide van het Jaarverslag van de Arbeidsinspectie over 1965 (9079.)

Deze brief is reeds gedrukt en rondgedeeld; het jaarverslag is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ten geleide van een beschikking houdende wijziging inkomensgrens voor de Rijksgroepsregeling.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem voor kennisgeving aan te nemen.

De beschikking is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, van de secretaris van de Commissie van Beroep voor de ambtenaren van de Stenografische Dienst der Staten-Generaal, houdende kennisgeving van de benoeming tot voorzitter dezer commissie van de heer jhr. mr. P. G. M. van Meeuwen, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal;

een, van de fractie van de K.V.P., houdende mededeling van de benoeming van drs. W. K. N. Schmelzer tot voorzitter, van de heer C. J. van der Ploeg tot vice-voorzitter en van mejuffrouw G. S. H. M. Kok en de heren mr. T. Brouwer en mr. R. J. Nelissen tot secretarissen van de fractie;

een, van de fractie van D'66, houdende mededeling van de benoeming van mr. H. A. F. M. O. van Mierlo tot voorzitter, van de heer A. de Goede tot vice-voorzitter en van mejuffrouw m. A. M. Goudsmit tot secretaris van de fractie;

een, van de fractie van de C.H.U., houdende mededeling van de benoeming van de heer J. T. Mellema tot voorzitter, van jkvr. mr. C. W. Wittewaall van Stoetwegen tot vice-voorzitter en van drs. D. F. van der Mei tot secretaris-penningmeester van de fractie.

Deze stukken zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

3°. de volgende verzoekschriften:

een, van A. Doorenspleet, te Leeuwarden, in verband met de hem opgelegde verplichting tot ontruiming van zijn woning;

een, van F. Siesling, te Utrecht, houdende verzoek om rechtsherstel;

een, van C. W. van der Vorst, te Venlo, betreffende de vaststelling van zijn pensioen;

een, van mejuffrouw J. Stoové, te 's-Gravenhage, ten verfolge op haar vorige adressen, houdende verzoek om herziening van haar aanslag in de inkomstenbelasting over 1962;

een, van G. D. Groenenboom, te Delft, in verband met de hem opgelegde verplichting tot ontruiming van een gedeelte van zijn woning;

een, van mejuffrouw E. C. Berrier, te Almelo, met betrekking tot de haars inziens onjuiste behandeling, welke zij van de zijde der gemeentelijke autoriteiten ondervindt;

een, van W. H. Bakker, te Hilversum, houdende verzoek te bevorderen, dat hem een zijn inziens ten onrechte betaald bedrag aan premie voor ziektekostenverzekering door de Dienst Geneeskundige Verzorging Politie, te Utrecht, wordt terugbetaald;

een, van J. Houter, te Hoogerheide, ten vervolge op zijn vorige adressen, in verband met de vestiging van een vliegtuig-reparatiewerkplaats in de nabijheid van zijn woning;

een, van K. Kuipers, te Leeuwarden, houdende verzoek om toekenning van een vergoeding voor schade, welke hij als gevolg van zijn afkeuring als politiefunctaris zou hebben geleden;

een, van mejuffrouw M. de Rijke, te Sint Anna ter Muiden, in verband met het ontbreken van een dierenasyl in Zeeuwsch-Vlaanderen;

een, van H. C. Kogenshot, te Zandvoort, houdende verzoek te bevorderen, dat hem bij wijze van voorschot een bedrag wordt uitgekeerd, hangende de beslissing omtrent de definitieve verdeling van de Indonesische schadeuitkering;

een, van G. de Ruiter, te 's-Gravenhage, in verband met zijn detentie;

een, van J. Valkenburg (sr.), J. Valkenburg-Schenk en J. Valkenburg (jr.), allen te Rotterdam, houdende verzoek het inzake hun vorige adressen ingestelde onderzoek te heropenen;

een, van A. M. Kagie-Bevelander, te 's-Gravenhage, in verband met het op medische gronden verleend ontslag aan haar echtgenoot;

een, van J. W. Kottier, te Vroomshoop, houdende verzoek om vergoeding voor geleden glasschade, ontstaan als gevolg van het doorbreken van de geluidsbarrière door een straaljager;

een, van G. A. Berbers, te Boxmeer, houdende verzoek te bevorderen dat hij voor het belastingjaar 1961 een hoger bedrag mag aftrekken voor buitengewone lasten dan hem door de belastinginspectie is toegestaan;

een, van W. F. de Quillettes, te Middelburg, houdende verzoek te bevorderen:

a. dat aan B. Latumahina alsnog een vergoeding wordt gegeven voor tijdens een brand in het contract-pension, waar hij verbleef, verloren gegane eigendommen;

b. dat de inhoudingen op de A.O.W.-uitkering en het pensioen van B. Latumahina ongedaan worden gemaakt;

een, van L. B. de Vries, te Amsterdam, in verband met de zijns inziens onjuiste behandeling, welke hij van de zijde van een voor hem optredende advocaat heeft ondervonden;

een, van M. Korver, te Utrecht, houdende verzoek een onderzoek in te stellen naar de reden waarom een hem toegezegde bevordering bij de PTT geen doorgang heeft kunnen vinden;

een, van mevrouw G. A. Poublon-Dahmen, te 's-Gravenhage, ten vervolge op haar vorig adres, houdende verzoek te bevorderen, dat haar bij wijze van voorschot een bedrag wordt uitgekeerd, hangende de beslissing omtrent de definitieve verdeling van de Indonesische schadeuitkering;

een, van G. Remijn, te Middelburg, houdende verzoek een spoedige beslissing op zijn aanvraag om invaliditeitspensioen te bevorderen;

een, van Hauw Swan Tan, te 's-Gravenhage, houdende verzoek te bevorderen, dat hem en zijn echtgenote een permanente verblijfsvergunning voor Nederland wordt verstrekt;

een, van G. IJ. A. van der Kamp, te Amsterdam, houdende verzoek te bevorderen, dat hem uitstel wordt verleend van opkomst voor herhalingsoefeningen;

een, van A. J. Chr. Evertsen, te Beverwijk, met betrekking tot toekenning van pensioen aan alle zeelieden en zeevissers;

een, van mevrouw J. de Kok-Brunet de Rochebrune, te 's-Gravenhage, houdende verzoek te bevorderen, dat haar bij wijze van voorschot een bedrag wordt uitgekeerd, hangende de beslissing omtrent de definitieve verdeling van de Indonesische schadeuitkering;

een, van G. J. van den Bos, te Amstelveen, houdende verzoek te bevorderen:

a. dat hem bij wijze van voorschot een zo hoog mogelijk bedrag wordt uitgekeerd, hangende de beslissing omtrent de definitieve verdeling van de Indonesische schadeuitkering;

b. dat het nog niet uitgekeerd gedeelte van zijn schadeclaim als bijzonder verlies kan worden afgetrokken van zijn inkomen voor de berekening van de inkomstenbelasting;

een, van H. G. Winkel, te Amsterdam, in verband met het hem verleende ontslag;

een, van Ph. uit den Boogaard, te Amsterdam, houdende verzoek te bevorderen, dat hem de door hem nog niet betaalde gedeelten van de aanslagen in de inkomstenbelasting en premieheffing A.O.W. voor 1964 en 1966 worden kwijtgescholden;

een, van A. G. Jasper, te Wijk, in verband met de geluidshinder, welke hij van een nabij zijn woning gelegen bedrijf ondervindt;

een, van H. H. B. Schoordijk, te Groningen, houdende verzoek te bevorderen, dat de operatie, welke adressant moet ondergaan, in het gevangenisziekenhuis te Vught zal geschieden in plaats van in de Dr. S. van Mesdagstichting, en dat ook de nazorg in het ziekenhuis te Vught zal plaatsvinden;

een, van mevrouw A. Njio-Oei, te Amsterdam, houdende verzoek te bevorderen, dat zij, gezien haar benarde financiële omstandigheden, bij de verdeling van de Indonesische schadeuitkering een zekere voorrang zal verkrijgen;

een, van J. Vaes, te Bakel, houdende verzoek om rechtsherstel;

een, van E. D. Tak, te Made, houdende verzoek te bevorderen, dat zijn pensioen over het eerste kwartaal 1967 ten spoedigste wordt uitbetaald;

een, van J. W. van der Meer, te Hoensbroek, houdende verzoek te bevorderen, dat zijn onder voogdij staande kinderen de vakanties bij hem thuis mogen doorbrengen;

een, van L. J. Kramer, te 's-Gravenhage, houdende verzoek om rechtsherstel;

een, van A. Brands, te Voorburg, houdende verzoek te bevorderen, dat hem de pensioenpremie, welke hij aan het Pensioenfonds voor Personeel der N.V. Gemengd Bedrijf Haagsche Tramweg Maatschappij heeft betaald, wordt gerestitueerd;

een, van mevrouw E. Bongers, te Amsterdam-Nieuwendam, houdende verzoek een bijzondere regeling te treffen voor de adoptie van Vietnamese en Koreaanse kinderen;

een, van L. Korsel, te Amsterdam, in verband met de hem opgelegde aanslagen in de inkomstenbelasting en de premieheffing A.O.W. over 1964;

een, van C. G. J. Jongenelen, C. van Aalst, J. J. Snepvangers en M. Suikerbuis, allen te Oudenbosch, in verband met de vaststelling van de huurprijs van aan de stichting „Woningstichting Sint Bernardus”, te Oudenbosch, toebehorende woningen;

een, van J. Lewis en M. E. Lewis, te Solo (Indonesië), ten vervolge op hun vorige adressen, houdende verzoek te bevorderen, dat zij zich alsnog in Nederland zullen mogen vestigen;

een, van J. G. H. Heijer, te Amsterdam, houdende verzoek te bevorderen, dat het premiepercentage voor ziekenfondsen voor de bejaarden billijker wordt gesteld;

een, van J. P. J. van Eijkeren, te Wassenaar, in verband met zijn huisvestingsmoeilijkheden;

een, van mevrouw E. G. Schots-Redeker, te Krommenie, houdende verzoek te bevorderen, dat de vergoeding voor haar onteigende grond en woonhuis wordt vastgesteld op basis van de vervangingswaarde;

een, van A. G. Huizinga, te Kampen, houdende verzoek om de herziening van de hem toegekende schade-uitkering, wegens verliezen, welke hij, als pachter van door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in Oostelijk Flevoland verpachte percelen vlasland, heeft geleden;

een, van F. van Hout, te Helmond, in verband met de schade-regeling bij de onteigening van hem toebehorende woon- en bedrijfspanden;

een, van H. W. de Hoog, te Monster, in verband met een door hem bij de Orde van Advocaten ingediende klacht;

een, van A. Smit, te Delfzijl, in verband met een door hem gevoerd rechtsgeding;

een, van R. van Hoften, te Amsterdam, houdende verzoek om herziening te bevorderen van een tegen hem uitgesproken vonnis.

Deze adressen zullen worden gesteld in handen van de Commissie voor de Verzoekschriften;

4°. een motie van de raad der gemeente Neede, waarin wordt aangedrongen op het scheppen van werkgelegenheid voor de bij de Koninklijke Textiel Fabrieken van Heek en Co. N.V. te Enschede ontslagen arbeiders.

Dit stuk zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

5°. een telegram van het N.K.V., te Heerlen, waarin adhesie wordt betuigd aan de nota van de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg om te komen tot vestiging van een medische faculteit in Limburg.

Dit telegram zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

6°. een protest van de Nederlandse Vrouwenbeweging, te 's-Gravenhage, tegen de oorlog in Vietnam.

Dit stuk zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

7°. de volgende brieven:

een, van het provinciaal bestuur van Limburg, te Maastricht, ten geleide van de nota inzake de stichting van een medische faculteit in Limburg;

een, van de N.V. Nederlands-Indonesische Spoorweg-Maatschappij, te 's-Gravenhage, ten geleide van het verslag over het jaar 1966;

een, van de Nederlandse Bond van Huis- en Grondeigenaren, te 's-Gravenhage, ten geleide van een aan de kabinetsinformatie dr. J. Zijlstra aangeboden uiteenzetting inzake het volkshuisvestingsbeleid;

een, van het dagelijks bestuur van het Havenschap Delfzijl, te Groningen, ten geleide van de notulen van de vergadering van de raad van bestuur van genoemd Havenschap van 2 maart 1967;

een, van de Stichting Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium, te Delft, ten geleide van de herziene begroting van deze stichting voor 1967;

een, van de Federatie van Nederlandse Organisaties voor het Personenvervoer, te 's-Gravenhage, in verband met de heffing van weeldebelasting op huurauto's (taxi's);

een, van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, te Amsterdam, ten geleide van een aan de kabinetsinformatie mr. B. W. Biesheuvel aangeboden overzicht inzake de financiële positie van de gemeenten;

een, van de Union Reformista Antillano, te Willemstad, in verband met radio- en televisiezendingen voor politieke partijen van de Nederlandse Antillen;

een, van de Stichting Administratie Indonesische Pensioenen, te 's-Gravenhage, ten geleide van het verslag over het jaar 1965;

een, van de redactie van het Maandblad Nieuw Europa, in verband met het tienjarig bestaan van het E.E.G.-verdrag, alsmede ten geleide van een exemplaar van dit maandblad waarin is opgenomen de tekst van een „open brief” hieromtrent;

een, van de secretaris van het Politiek Jongerencontact Velsen, te Velsen, inzake het huidige kiesstelsel;

een, van het afdelingsbestuur van de Boerenpartij te Gaasterland, houdende mededeling dat zij zich genoodzaakt heeft gezien het lid der Kamer de heer Leffertstra als lid van de Boerenpartij te schorsen;

een, van Stanley C. Brown, te Willemstad, in verband met een bedreiging van zijn persoon tijdens een vergadering van de Democratische Partij te Brievengat;

een, van W. J. van der Meulen, te Zwolle, met betrekking tot het door de Nederlandsche Bank te voeren beleid;

een, van D. J. Brand, te 's-Gravenhage, inzake de stijgende werkloosheid in ons land;

een, van L. D. Ketelaar, te Tegelen, in verband met de hoge belastingen voor autobezitters;

een, van mr. F. J. M. Drogat Doeve, te 's-Gravenhage, met betrekking tot de formatieopdracht aan mr. B. W. Biesheuvel;

een, van prof. dr. W. C. Mees, te Apeldoorn, in verband met de zijns inziens dreigende inflatie;

een, van zuster H. P. Overdeest, te Wassenaar, in verband met de heersende toestanden in de Sancta Maria Inrichting te Noordwijk;

een, van Th. Oegema van der Wal, te Amsterdam, in verband met het rapport van de Belgisch-Nederlandse Commissie inzake de voorgestelde wijziging van de spelling van bastaardwoorden;

een, van J. P. M. Vaes, te Bakel, in verband met de heersende toestanden bij het gemeentebestuur van Bakel;

een, van J. C. Pompen, te Leende, in verband met het gevoerde beleid in de gemeente Leende;

een, van L. J. van der Krogt, te Delft, met betrekking tot de behandeling, welke hij als lid van de raad der gemeente van de zijde van de raadsvoorzitter heeft ondervonden en de wenselijkheid van de totstandkoming van een wettelijke regeling tot verkiezing van burgemeesters en Commissarissen der Koningin;

een, van het Politiek Jongeren Contact, te Schiedam, in verband met het te voeren regeringsbeleid;

een, van H. Witte, te 's-Hertogenbosch, in verband met de relletjes te Amsterdam;

vierhonderd en vier briefkaarten, waarin wordt aangedrongen op terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Vietnam.

Deze brieven (briefkaarten) zullen met de daarbij behorende stukken worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

een, van mr. J. de Boer Azn., te Groningen, houdende mededeling van de heer K. Oudekerk, te Finsterwolde, zijn in de vergadering der Kamer van 16 september 1964 ingekomen verzoekschrift intrekt.

De Voorzitter stelt voor, dit adres af te voeren van de lijst der werkzaamheden van de Kamer.

8°. de volgende afschriften van brieven:

een, van Cas van Cils, te Fort-Chimo (Canada), aan drs. I. F. Tijmstra, directeur Radio-Nederland-Wereldomroep, in verband met het veelvuldig gebruik van de Engelse taal via de omroep;

een, van burgemeester en wethouders van Enschede, aan de Minister van Landbouw en Visserij inzake de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening;

een, van L. de Jager, aan de officier van justitie te Rotterdam, in verband met de reclametelevisie.

Deze stukken zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

9°. de volgende boekwerken:

van de bibliothecaris van de Universiteit te Amsterdam, de academische proefschriften van:

G. J. M. van den Aardweg: „Homofilie, neurose en dwang-zelfbeklag”;

R. R. Gras: „Studietoetsen voor moderne talen”;

M. Groen: „De voorspelbaarheid van schoolcarrières”;

D. Riemens: „Luchthavenexploitatie”;

van de bibliothecaris van de Rijksuniversiteit te Leiden, de academische proefschriften van:

Th. C. van Boven: „De Volkenrechtelijke Bescherming van de Godsdienstvrijheid”;

A. M. Bos: „Over methoden van begripsvorming in het recht”;

van de bibliothecaris van de Katholieke Hogeschool te Tilburg, het academisch proefschrift van G. J. M. Vlak: „Het Nederlandse Valuta-Egalisatiefonds 1936—1940”;

van de bibliothecaris van de Rijksuniversiteit te Groningen, de academische proefschriften van:

G. H. Hofstede: „The game of budget control”;

C. J. Straver: „Massa-communicatie en godsdienstige be-invloeding”;

J. Verster: „Psychische bijwerkingsverschijnselen van Mul-tergan”.

Deze proefschriften zullen worden geplaatst in de biblio-theek der Kamer.

De verslagen zijn gereed van:

de vaste Commissie voor de Rijksuitgaven omtrent:

Rekening van ontvangst en uitgaaf der 6½ pct. lening 1966 ten laste van de Staat der Nederlanden, uitgegeven krachtens de Leningwet 1965 (*Stb.* 487) (8665);

Rekening van de Consignatiekas over het jaar 1964 (8632);

Rekening van ontvangst en uitgaaf van de 5 en 5½ pct. schatkistcertificaten 1966, uitgegeven krachtens de Leningwet Schatkistcertificaten 1961 (*Stb.* 233) (8693);

Rekening van ontvangst en uitgaaf van de 6½ pct. onder-handse lening 1966 ten laste van de Staat der Nederlanden uitgegeven krachtens de Leningwet 1965 (*Stb.* 487) (8694);

Rekening van ontvangst en uitgaaf der 7 pct. onderhandse lening 1966 ten laste van de Staat der Nederlanden uitgegeven krachtens de Leningwet 1965 (*Stb.* 487) en de Leningwet 1966 (*Stb.* 334) (8977);

Rekening van ontvangst en uitgaaf der 7 pct. lening 1966 ten laste van de Staat der Nederlanden, uitgegeven krachtens de Leningwet 1965 (*Stb.* 487) (8978);

de vaste Commissie voor Ambtenarenzaken en Pensioenen omtrent het wetsontwerp Toekenning van een uitkering ineens over perioden van het jaar 1966 aan gerechtigden tot een buitengewoon pensioen krachtens de Wet buitengewoon pensioen 1940—1945 (*Stb.* 1947, H 313) en de Wet buitengewoon pen-sioen zeelieden-oorlogsslachtoffers (*Stb.* 1947, H 420) (9034);

van de vaste Commissie voor Economische Zaken omtrent het ontwerp van rijkswet Goedkeuring van de op 31 december 1965 te Londen ondertekende Derde Internationale Tinover-eenkomst (8695) (R 544);

van de vaste Commissie voor de Handelspolitiek omtrent het ontwerp van rijkswet Goedkeuring van het op 8 februari 1965 te Genève ondertekende Protocol tot wijziging van de Algemene Overeenkomst betreffende Tarieven en Handel door invoeging in die Overeenkomst van een deel IV met betrekking tot Handel en Ontwikkeling (8566) (R 525).

Deze verslagen zijn reeds gedrukt en rondgedeeld.

